

ToP¹²⁹

Translation: promoting
cultural heritage in
changing times

*La traduction : agent de
promotion du patrimoine
culturel dans un monde
en mutation*

International Translation Day
30 September 2018

*Journée mondiale de la traduction
30 septembre 2018*

Recognised by UN General Assembly Resolution A/RES/71/288

Reconnue dans la résolution de l'Assemblée générale de l'ONU A/RES/71/288

„Psát je jednoduché.
Stačí vyškrtat
nesprávná slova.“
Mark Twain

Software Transit NXT vám pomůže používat
jen ta správná slova
ve svých překladech.

- ✓ bezplatná školení
- ✓ měsíční zkušební licence zdarma
- ✓ zvýhodněné časové i trvalé licence

Obsah

Stávka	4
Překlad jako nástroj podpory kulturního dědictví v měnícím se světě	4
Termínovka na podzim 2018	5
Jeronýmovy dny 2018	6
Z translátologické bibliografie <i>I. Čeňková</i>	8
Tlmočnické kompendium v teorii a praxi (recenze) <i>I. Šuša</i>	10
V Hradci Králové se radilo hezky <i>A. Diabová</i>	11
Český kolega oceněn vysokým japonským vyznamenáním <i>B. Stejskalová</i>	13
Devět chcíplých koní <i>M. Uličný</i>	14
Odešel Pan Překladatel	18
Návštěva kostela Nanebevzetí Panny Marie a s. Karla Velikého <i>A. Šourková</i>	20
Problém „stylů“ znakového jazyka <i>N. Dingová</i>	21
Dále vyšlo (nebo vyjde)... <i>A. Šourková</i>	23
Tlumočník znakového jazyka a neslyšící děti jako klienti <i>K. Pavlů</i>	24
Jak se žije tlumočnickům a překladatelům v Srbsku? <i>J. Vedral</i>	26
Tlumočení v Namibii včera a dnes <i>E. Getta</i>	28
Dely zve na výlet 29, 30 <i>D. Serrano</i>	31

Stávka

První pololetí roku 2018 vyvrcholilo v Evropském parlamentu 39 dní trvající „stávkou“ tlumočnicků.

Spory se táhly velmi dlouho. Několik let probíhala neuspokojivá jednání mezi zástupci tlumočnicků a vedením, jehož cílem bylo prodloužit pracovní dobu, omezit přestávky, zkrátit náhradní volno a zavést další úsporná opatření. Žádná z obou skupin nejevila ochotu k příliš velkým ústupkům a nepřekročitelných požadavků bylo na obou stranách mnoho. Namísto konstruktivního jednání došlo v červenci 2017 ke zvratu, kdy administrativní vedení EP jednostranně uvalilo na tlumočnický nově pracovní podmínky podle svých představ.

V našich končinách jsme zvyklí zpravidla jen tiše reptat, se stávkami nemáme mnoho zkušeností, v naší profesi už vůbec ne. Pro mne to byl velmi zajímavý zážitek. Tehdy jsem konečně pochopila užitečnost pojmu „industrial action“, neboť protestní akce se rozhodně neomezovaly na pouhé přerušování práce, jež je tou nejviditelnější částí celého procesu. Na začátku dokonce ani k přerušování práce nedocházelo.

Po řadě marných protestů našich zástupců adresovaným vedením byla na generálním shromáždění tlumočnicků vyhlášena „stávková pohotovost“. Musím velmi ocenit kultivovanost a naprostou korektnost přijímaných kroků vůči vedení i to – alespoň jak jsem sama zaznamenala – že nikdo z kolegů nikoho nenutil ani neutiskoval, ať se protestů chtěl zúčastnit, či nikoliv. Nejprve byly rozdávány informační letáky a propagační předměty, zástupci odborů informovali o situaci na twitteru, ale i poslance

na některých výborech a my v kabinách jsme začali před každým zasedáním číst do mikrofonu informaci o tom, co považujeme za nespravedlivý zásah do našich práv. Postupem času byli o situaci čím dál tím více informováni samotní europoslanci a naše „industrial action“ gradovala.

Uprostřed některých zasedání začalo docházet ke krátkým přerušování práce, někdy i na hodinu. Vedení se tomu zase snažilo čelit takzvanými „requisitions“, což znamená, že když např. stávkují lékaři nebo železničáři, je část z nich „zrekvírována“, aby zajišťovala minimální službu, tito pracovníci pak nesmí práci přerušit. Můžeme se dohadovat o tom, jaké procento zrekvírovaných tlumočnicků je přiměřené, každopádně v plenárním sále byli vždy zrekvírováni všichni. Mezitím ale skupinka europoslanců (napříč politickým spektrem) se zapojila do procesu na naši podporu a právě na plenárním zasedání, kdy přerušit tlumočení nebylo dovolené, vstoupila do zvukařské kabiny a asi na půl hodiny vypnula zvuk, takže zasedání nemohlo pokračovat. Toho si pak již začal všimnout tisk a postupně se podařilo vrátit obě znesvářené strany k jednacímu stolu.

Konečný výsledek těchto jednání nejspíš nikoho nechválil, ale ze své podstaty znamená kompromis ústupky z obou stran. A o tom ta naše stávka byla. Nešlo o zvýšení platů, nešlo o zlepšení pracovních podmínek, ale o to, aby změna pracovních podmínek byla výsledkem řádného kolektivního vyjednávání. A to se povedlo.

Překlad jako nástroj podpory kulturního dědictví v měnícím se světě

Valné shromáždění OSN na svém 71. zasedání dne 24. května 2017 vyhlásilo **30. září Světovým dnem překladu**, jenž bude každým rokem oslavován i v rámci sítě OSN (rezoluce A/RES/71/288), zatímco členské organizace Mezinárodní federace překladatelů FIT, včetně JTP, jej slaví již po mnoho let.

V rámci přípravy spolupráce s OSN na příští rok 2019 – ten byl vyhlášen Mezinárodním rokem domorodých jazyků – zvolila Rada FIT za téma Světového dne překladu 2018 **Překlad jako nástroj podpory kulturního dědictví v měnícím se světě**.

U příležitosti Světového dne překladu 2018 vybrala federace z jedenácti návrhů profesionálních grafiků z celého světa vítězný plakát (viz obálka tohoto čísla), jehož autorem je Riccardo D'Urso z italského Udine.

FIT vybízí své členské organizace, aby si plakát stáhly a využívaly jej v rámci oslav Světového dne překladu – rádi tak činíme.

Termínovka na podzim 2018

22. 9. 2018

Podzimní jeronýmský výlet do Bakova n. Jizerou a Kosmonos

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/Pozvanka-na-podzimni-jeronymsky-vylet-do-Bakova-n

23. 9. 2018

Mezinárodní den znakových jazyků

24. 10. 2018

Mše svatá za tlumočníky a překladatele

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/Mse-svata-za-tlumocniky-a-prekladatele

30. 9. 2018

Mezinárodní den překlada, svátek sv. Jeronýma

5. a 6. 10. 2018

Podzimní knižní veletrh, 28. ročník, Havlíčkův Brod

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/Podzimni-knizni-veletrh,-28-rocnik,-Havlickuv-Brod

11. 10. 2018

XVII. mezinárodní konference Odborná komunikácia v zjednotenej Európe

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/XVII-medzinarodna-konferencia-Odborna-komunikacia

27. 10. 2018

Slavnostní vyhlášení 27. ročníku Ceny Josefa Jungmanna

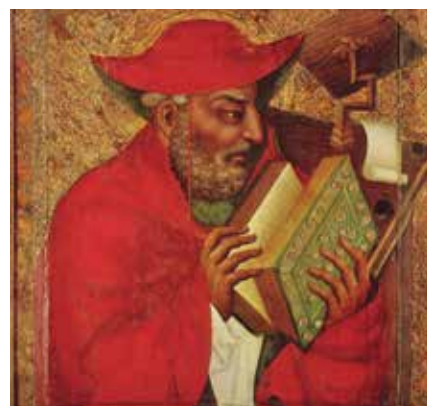
www.obecprekladatelu.cz/clanky/predstavujeme/cenu-josefa-jugmanna.htm

30. a 31. 10. 2018

Meet Central Europe, Budapešť

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/Meet-Central-Europe,-Budapest

2. a 3. 11. 2018

JERONÝMOVY DNY 2018

www.jtpunion.org/Akce/Aktualni-prehled-akci/2018/JERONYMOVY-DNY-2018

Jeronymovy dny 2018

Pátek 2. a sobota 3. listopadu 2018.

Po čtyřiaadvacáté v K-centru, Senovážné nám. 23, Praha 1

Pořádá Jednota tlumočnicků a překladatelů ve spolupráci s Generálním ředitelstvím pro překlady Evropské komise (DGT) v Praze, Ústavem translologie FF UK v Praze, Asociací konferenčních tlumočnicků ASKOT, Českou komorou tlumočnicků znakového jazyka (ČKTZJ), Komorou soudních tlumočnicků ČR (KST) a Obcí překladatelů (OP).

Pátek 2. 11. 2018 od 13.00 hod

Tematicky je program spojen s workshopem Translating Europe na téma „Humans and data in translation“ a proběhne tradičně v režii DGT.

Úvodní slovo

Amalaine Diabová (předsedkyně JTP), *Jan Faber* (Místní kancelář DGT v Praze), *Otto Pacholík* (DGT Lucemburk).

Daniel Prou

DGT, Brusel. D. Prou je zodpovědný za systém strojového překladu E-Translate, který nahrazuje někdejší MT@EC (v angličtině)

Łucja Biel + Krzysztof Łoboda + Tomáš Svoboda:

Prezentace kolektivní monografie „**Quality Aspects in Institutional Translation**“ (Kvalitativní hlediska v kontextu institucionálního překladu) (v angličtině)

Łucja Biel

Využití dat v překladu – „Humans and data in translation“ (v angličtině)

Krzysztof Łoboda

Využití různých typů dat v oblasti překladu (v angličtině)

Panelová diskuse

Překladatelé ve svobodném povolání hovoří o svých zkušenostech s využitím strojového překladu

Páteční vystoupení v angličtině budou simultánně tlumočena do češtiny.

Sobota 3. 11. 2018

Program **Komory soudních tlumočnicků ČR**

Miroslav Frýdek:

GDPR pro „nesoudní“ tlumočnický

Jan A. Bukowski, místopředseda

Odborového svazu soudních tlumočnicků v Polsku (www.zztp.pl)

Martin Vopěnka (spisovatel, nakladatel, předseda Svazu českých knihkupců a nakladatelů): "

Překladatel – nakladatel – SČKN

Jiří Vedral:

O špatných překladech titulků a dabingu

Alžběta Malkovská:

Jak začít v oboru

Program **Obce překladatelů**, moderuje *Tereza Semotamová*

Radka Kulichová, Daniela Vacková:

Umělecké tlumočení do znakového jazyka

Libor Nenutil (autor vítězné diplomové práce):

Komunitní tlumočení na Úřadu práce

Hana Jungová (vedoucí české kabiny SCIC):

Multilingvismus a konferenční tlumočení

Jesus Baigorri Jalon:

Interpreting at the United Nations

Jesus Baigorri Jalon:

Interpreting in conflict situations: the case study of the Spanish Civil War

Miroslav Pošta:

Korpusy "institucionální" i vlastnoručně vytvořené a souvislost s překladovými paměťmi

Tomáš Svoboda:

Budoucnost překladatelské a tlumočnické profese

Marek Buchtel a Tomáš Svoboda:

Vytváření terminologické báze JTP

Jiří Vedral:

Lesk a bída strojového překladu

STAR CZECH

Nový servisní balíček v našem CAT softwaru Transit NXT

Na páteční i sobotní program je vstup zdarma, není nutná registrace.

Změna programu vyhrazena.

Průběžně aktualizovaný program a časový rozvrh sledujte na našich stránkách
www.JTPunion.org

NOVINKY

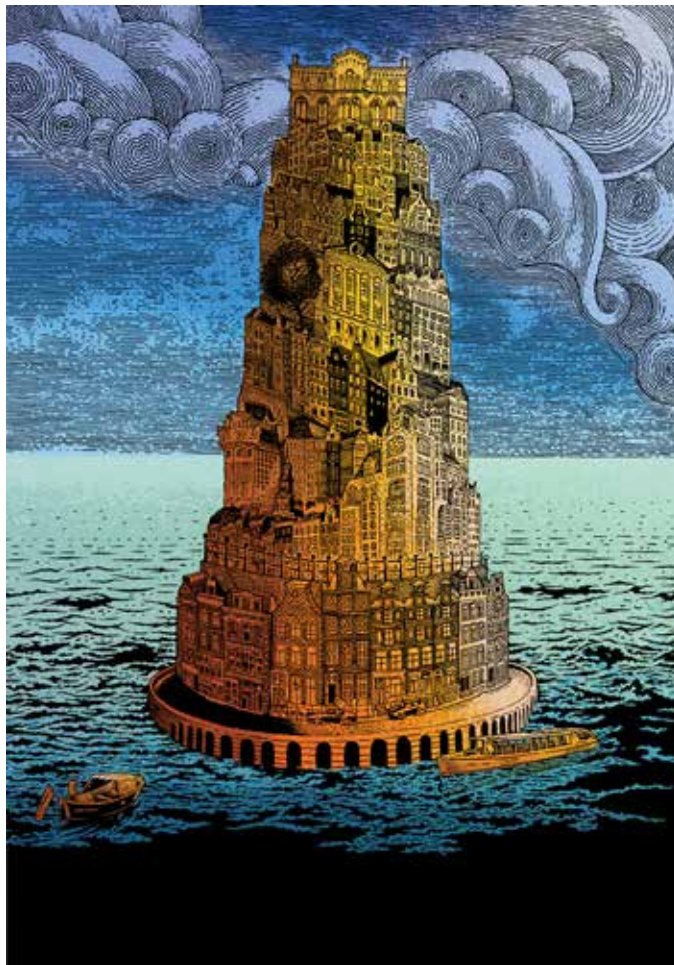
NAKLADATELSTVÍ ACADEMIA

Z translatické bibliografie

Babel, časopis Mezinárodní federace překladatelů FIT, roč. 63, č. 5, 2017. ISSN 0521-9744.

Páté číslo časopisu Babel z roku 2017 obsahuje šest autorských statí, které se věnují řadě aspektů a problémů spojených s procesem překladu, s kulturní rozmanitostí výchozí a cílové kultury a s působením ideologie na překladatele i na samotný překlad. Proberme si je nyní podrobněji. V první statí Brian Mossop z York univerzity z Toronta sleduje, jaká řešení volí překladatelé, když „překlad pro ně neznamená pouze převedení smyslu originálu“, ale chtějí převést a předat zejména formu – ať už fonetickou, typografickou či jiné formální textové aspekty. Autor článku svůj výzkum opírá o převod vlastních jmen, číselných údajů, výrazů ve třetím jazyce, tzv. nepřeložitelných slov, úseků s nejasným významem či cizích slov s transkribovanou výslovností v průvodcích pro turisty nebo ve zpěvnících u textů písní v jazyce, který zpěváci neovládají. Ve druhém článku Chang Nam Fung z Lingnan univerzity v Hongkongu předkládá k úvaze snahu čínské vlády exportovat vlastní kulturu, úspěchy ekonomiky a vědy i s pomocí překladů, jež dodržují translatické normy, doporučující zachovávat při překladu věrnost originálu, respektive výchozí kulturní tradici. Třetí příspěvek od Sirin Okyayuzové z Bilkent univerzity v Ankaře se věnuje specifikům překladů tureckých televizních seriálů, jež se podle statistik vysílaly v roce 2014 v 90 státech po celém světě. Autorka se zamýšlí nad tím, které přeložené seriály byly nejoblíbenější a zda se jejich oblíbenost v jednotlivých zemích lišila. Rovněž ji zajímalo, jaké translatické strategie

volili překladatelé, aby byl komerční úspěch těchto seriálů v konkrétních cílových diváckých skupinách co největší. Ve čtvrté statí se Santiago García Gavín z univerzity krále Juana Carlose v Madridu zaměřuje na úlohu literárního překladu, kterou tento sehrával v průběhu dějin – od středověku až po novověk. Překlad podle něj působil jako autorita, následně jako symbolická pravda a posléze se snažil o zachování autentičnosti autora. Pátý článek od George Damaskinidise z Aristotelovy univerzity v řecké Soluni podrobuje kritické analýze řecký překlad anglického oficiálního sdělení Evropské komise určeného Evropské radě. Autor postupuje metodou analýzy diskurzu a detailně zkoumá všechny ideologické

manipulace a změny, ke kterým dochází mezi oběma texty a jazyky, přičemž dokazuje, že schválené používané translatické modely ovlivňují priority a problémy cílové společnosti i kultury.

V poslední statí Wook-Dong Kim z Národního institutu vědy a technologie v Ulsanu (Jižní Korea) píše o tom, jak špatně byly v minulosti do korejštiny překládány názvy zahraničních filmů, k jakým chybám, komickým situacím a nedorozuměním docházelo, a to zejména kvůli nedostatečným znalostem místních reálií a kultury ze strany překladatelů. Dnes však korejští překladatelé v rámci globalizace přistupují spíše k transliteraci názvů filmů a dalších audiovizuálních děl, než aby je překládali. V další části časopisu je otištěn v angličtině a ve francouzštině tzv. poziční dokument FIT k mezinárodním ISO normám v oblasti translatických služeb, kvality překladu, tlumočení, terminologie a technických aspektů (např. kódů jazyků). V poslední části čísla jsou uveřejněny dvě přínosné a rozsáhlé recenze. První informuje o publikaci *Corpus Linguistics for Translation and Contrastive Studies: A guide for research* z roku 2016, jejímiž autory jsou Mikhail Mikhailov a Robert Cooper. Kniha vyšla v nakladatelství Routledge. Druhá recenze analyzuje příspěvky ze sborníku z desáté národní konference a mezinárodního fóra o tlumočení 2014: *Interpreting Studies: The Way Forward*. (editoři Chen Jing a Yang Liuyan), jež byl vydán v roce 2016 v nakladatelství Foreign Language Teaching and Research Press – Peking.

IVANA ČEŇKOVÁ, ÚTRL FFUK

Martin Djovčoš, Pavol Šveda a kolektiv: Didaktika prekladu a tlmočenia na Slovensku. Univerzita Komenského v Bratislave, 2018, 244 s., ISBN 978-80-223-4469-2.

Na jaře letošního roku vyšla dlouho avizovaná kolektivní monografie deseti slovenských autorů, vyučujících překlad a tlumočení na čtyřech univerzitách na Slovensku (Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislavě, Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banské Bystrici a Filozofická fakulta Prešovské univerzity) a působících většinou sami zároveň jako aktivní překladatelé a / nebo tlumočníci.

Monografie je ambiciózním pokusem o zmapování a bilanci současného stavu výuky překladu a tlumočení na Slovensku a slovenských historických translatologických východisek. Zároveň se snaží naznačit další reálné či potenciální směřování studijních programů prekladatelství a tlumočnictví, které jsou vyučovány na pěti slovenských univerzitách (kromě již výše vyjmenovaných k nim patří ještě Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košicích). Autoři jsou si vědomi, že situace na trhu tlumočení a překladu se mění a vyvíjí velmi rychle a že vysoké školy mohou na tento vývoj reagovat podstatnými změnami ve svých studijních programech pouze v pětiletých cyklech, kdy mohou předložit své návrhy na novou / inovovanou akreditaci. Dle autorů by tudíž bylo potřeba přijít s pružnějším, modulovým systémem přípravy budoucích prekladatelů a tlumočnicků, a to v těsné spolupráci s praxí a při zapojení všech pěti slovenských univerzit, které při přípravě svých současných studijních programů prekladatelství a tlumočnictví většinou vycházely z teoretických základů položených ještě v 70. a 80. letech minulého století. Současně lze kladně hodnotit, že se tyto vysoké školy začaly částečně a přirozeně specializovat a zaměřovat na výuku konkrétních oblastí a druhů překladu anebo tlumočení.

Monografie tedy podává přehled současné situace a zaměřuje se podrobně na jednotlivé oblasti překladu a tlumočení tak, jak se učí či by se mohly (měly) učit na jednotlivých slovenských univerzitách.

Úvodní stať autorek Edity Gromové a Daniely Mügllové (s. 11–46) mapuje vývojová stádia oboru prekladatelství a tlumočnictví s důrazem na slovenské odborné zázemí, poukazuje na rozdíly v požadavcích na výkon profese prekladatele a tlumočnicka včera a dnes,

prezentuje autory a díla, které v minulých desetiletích posunuly translatologické myšlení v národním kontextu kupředu a prezentuje rámcové disciplíny, jež jsou určeny Akreditační komisí pro všechny slovenské vysoké školy, nabízející vzdělávání v oboru 2. 1. 35 *Prekladatelství a tlumočnictví*. Zároveň uvádějí specifické oblasti a nové didaktické přístupy, které v souladu s požadavky doby rozšiřují profil absolventa tohoto studijního oboru.

V dalších kapitolách se jednotliví autoři věnují specifickým oblastem translatologie a výuky překladu a tlumočení, přičemž každá kapitola se snaží dodržovat základní strukturu a formát textu – východiska a tradice výuky daného oboru, cíle, současná situace ve výuce i na trhu, rozsah výuky a požadavky na absolventy, kompetence studenta prekladatelství a tlumočnictví v daném oboru (bakalářské i magisterské studium), didaktické metody, osobnost pedagoga, odborná praxe, závěr – vize do budoucna apod.).

Alojz Keníž takto píše o didaktice překladu textů umělecké literatury (s. 47–69), Miroslava Gavurová o didaktice překladu literatury pro děti a mládež (s. 70–101), Zuzana Angelovičová o integrované výuce odborného překladu (s. 102–122), Martin Djovčoš a Pavol Šveda o současnosti a perspektivách výuky tlumočení na Slovensku (s. 123–153). Jednak srovnávají obsah a rozsah výuky tlumočení na jednotlivých slovenských univerzitách, jednak se snaží navrhnout inovované modely výuky tlumočení v současných

podmínkách – s vyšší flexibilitou studijních programů, profilací studentů, specializací univerzit a možnostmi studentů absolvovat stáže / studijní semestrální pobyty na partnerských slovenských vysokých školách podle jejich zaměření (jakýsi vnitro-slovenský Erasmus+). Myšlenka velmi zajímavá a pro studenty jistě lákavá, ale z pohledu administrativního, rozpočtového, personálního a studijního (konkrétní počty studentů v daném semestru na jednotlivých univerzitách) asi poněkud komplikovaná. Autoři také uvažují o základních (minimální rozsah tlumočnické přípravy) a nadstavbových modulech tlumočení a věnují se i konkrétní didaktice a náplni jednotlivých tlumočnických kurzů (konsekutivní a simultánní tlumočení). Markéta Štefková v další kapitole píše o úředním překladu a úředním tlumočení – od nároků praxe k modelům vzdělávání (s. 154–77). Zde bych se chtěla trochu zastavit a vy-

světlit slovenský pojem *úradný preklad a úradné tlmočenie*. Tento pojem je dosti široký a zahrnuje na Slovensku jak soudní překlad a soudní tlumočení, tak i komunitní (sociální) tlumočení (s. 158). Poslední kapitola od Lucie Paulínyové a Emílie Perez se věnuje výuce audiovizuálního překladu na Slovensku (s. 178–201). Je to téma velmi aktuální, které nemá vždy ve studijních programech prekladatelství patřičně důstojné místo, ač si to v současné situaci na trhu zaslouhuje, je to jak překlad scénáře, interlingvální titulování, úprava dabingových dialogů, tak i audiokomentář pro nevidomé a titulování pro neslyšící.

Závěr monografie (s. 202–215) je nezvykle rozsáhlý. Vychází z obsahu jednotlivých kapitol a dosti podrobně se věnuje optimálnímu modelu výuky překladu a tlumočení na Slovensku – celkové organizaci studijního programu, novým předmětům a formátu výuky, osobnosti pedagoga, požadavkům na studenty a konečně i dlouhodobým možnostem budoucího vývoje studijního programu prekladatelství a tlumočnictví – vyznívá do jisté míry až jako obhajoba navrhovaných změn před akreditační komisí.

V každém případě vřele doporučuji tuto publikaci všem zájemcům k pozornému přečtení, zejména pak vyučujícím prekladatelských a tlumočnických předmětů na vysokých školách u nás v České republice, jelikož je to čtení velmi inspirativní a poučné.

PROF. PHDR. IVANA ČEŇKOVÁ, CSC.
Ústav translatologie FF UK

Tlmočnicke kompendium v teórii a praxi

Kol. autorov:
Interdisciplinárne
prístupy v teórii
a didaktike
tlmočenia.

Bratislava: Z-F

Lingua, 2017. ISBN 978-80-8177-037-1,
146 strán.

Kolektív autorov, pôsobiacich na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave, vydal nedávno originálnu a v praxi potrebnú publikáciu, ktorá sa týka teórie a didaktiky tlmočenia. Ako už hovorí samotný názov, autori sa zhostili tejto témy interdisciplinárne – v zmysle vedeckých areálových presahov – pričom najvýraznejšie prieniky sú viditeľné v oblasti využitia psychologických a komunikačných prístupov. Talianista Pavol Štubňa a absolvent portugalciny a španielčiny, doktorand Ján Tupý sa v práci pokúsili implementovať poznatky kognitívnych vied do tlmočnickej praxe (najmä so zameraním na výskum kolokácie), ale aj posudzovanie kvality tlmočnickeho výkonu či osobnostné predpoklady tlmočníka a jeho profil. Dôležitou súčasťou ich výskumu sú situácie, ktoré riešia zvládanie záťažových a stresových situácií, využitie

protistresových techník a podobne. Hispanistka Silvia Vertanová a latinistka Marcela Andoková zasa v publikácii správne a logicky vnímajú tlmočenie ako špecifický typ komunikácie, t. j. s aspektmi ako jazykové a komunikačné kompetencie tlmočníka, tréning pamäti a rôzne rétorické techniky. Jednotlivé aspekty usúvzťažňujú s didaktikou tlmočenia, čím napájajú výskumy aj na vysokoškolské translatologické prostredie (tu vidím využitie aj pre učiteľov translatológie). V neposlednom rade by som chcel zdôrazniť aj praxeologický kontext tejto publikácie, ktorý je výrazný najmä v jej tretej (no nielen v tejto) časti. Vyššie spomínaná Silvia Vertanová a germanista Tomáš Sovinec si všímajú napríklad spoločenský status tlmočníka či popisujú a charakterizujú jednotlivé typy tlmočenia. Potenciálnym študentom odboru prekladateľstvo a tlmočníctvo zároveň dávajú praktické rady, ako sa pripraviť na samotné tlmočenie či na modelové

konferencie, aké sú možné (najmä vonkajšie) okolnosti zásahu do jednotlivých komunikátov a podobne.

Je chvályhodné, že autori vychádzajú jednak zo svojich translačných skúseností, no nezabúdajú tieto skúsenosti oprieť o vedecké poznatky, citujú nosné domáce a najmä zahraničné zdroje, sú inovatívni a svojimi výskumami sa snažia hľadať potrebné vedecké, odborné i medzipredmetové prieniky medzi translatológiou a ďalšími vedami (v širšom kontexte) a implementovať doterajšie poznatky aj do samotnej tlmočnickej praxe. Ako píšú, snažili sa tak urobiť zrozumiteľným, selektívnym a zároveň syntetizujúcim spôsobom. Zdá sa, že sa im do tejto publikácie podarilo zhmotniť základné penzum informácií, rád a konkrétnych komunikačných situácií, ktoré bude potrebovať tlmočník (a v prvej fáze najmä študent prekladateľstva a tlmočníctva) v praxi.

DOC. PHDR. IVAN ŠUŠA, PHD.

Katedra translatológie FF UMB, Banská Bystrica

V Hradci Králové se radilo hezky

Jako každým rokem, i tentokrát jsme vyrazili na jarní výjezdní veřejné zasedání. Letos to bylo zasedání Rady JTP, jelikož valná hromada proběhla již na začátku roku. Sešlo se nás šestnáct.

Tentokrát jsme navštívili Hradec Králové. Stále se opakující zvěsti o brzkém bourání hotelu Černigov nás inspirovaly, takže jsme využili příležitost a akci uspořádali právě tam a dobře jsme udělali. Bylo to příjemné zasedání v dobrém hotelu, s dobrým jídlem, hned u nádraží, s výhledem na krásně upravené náměstí s pozoruhodným výškovým parkovištěm na kola (toho času mimo provoz).

Po dopoledním zasedání jsme absolvovali prohlídku města. Naším průvodcem byl kolega Lukáš Bartoněk, člen JTP a současně profesí ladič pian. Seznámil nás nejen s pamětihodnostmi, parky a architekturou Hradce Králové, ale také se zajímavostmi rodiny a světoznámé firmy Petrof, která zde sídlí a vyrábí klavíry již od roku 1864.

Ti sportovněji založení se v neděli ještě vydali na pěší túru trasou, navrženou kolegou Jindřichem Marešem: Novohradeckými lesy kolem rybníků Roudničky, Datlíku, Cikána a Biříčky a nahlédli i do Kostela sv. Jana Křtitele a jeho s historické dřevěné zvonice.

Už se těšíme, kam zase vyrazíme napřesrok.

AMALAINE DIABOVÁ
předsedkyně JTP

Český kolega vyznamenan vysokým japonským vyznamenáním

Dodatečně gratulujeme českému japanologovi, překladateli a tlumočnicku **Martinu Vačkářovi**, jenž obdržel japonský *Řád vycházejícího slunce se zlatými a stříbrnými paprsky*. Řád, který je oceněním přínosu ke kulturním vztahům mezi Japonskem a Českem, mu slavnostně předal 21. června 2018 ve své rezidenci v Praze velvyslanec Japonska pan Kaoru Šimazaki.

Martin Vačkář studoval anglistiku a japanologii v Praze, Tokiu a Curychu. Působil jako novinář a volný

publicista, především však jako překladatel a tlumočnick. Od roku 1989 podporoval natáčení dokumentárních programů o české hudbě, kulturních památkách, historii holocaustu, sportu aj. Věnuje se také psaní scénářů pro hudební divadlo.

Ve zprávě Velvyslanectví Japonska v Praze se dále říká: „Pan Vačkář působil dlouhá léta jako koordinátor japonských televizních týmů při jejich natáčení v Česku. Díky své vynikající znalosti Japonska a japonštiny

doprovázel jako tlumočnick důležité české i japonské vládní představitele i osobnosti z oblasti kultury a umění na jejich návštěvách České republiky, resp. Japonska, a přispěl tak k úspěšné spolupráci mezi oběma zeměmi.“

Dalšími nositeli tohoto řádu jsou např. Věra Čáslavská, Věnceslava Hrdličková, Zdeněk Thoma či Vlasta Winkelhöferová.

Zaznamenala **BÁRA STEJSKALOVÁ**

DEVĚT CHCÍPLÝCH KONÍ

Jaroš míval od dětství extravagantní sny. Pravda, snící se v nich nedopracoval kubistických nápadů jako jeho matka, které se jednou zdálo, že sedí v dřevěné záchodové budce vedle bývalé kočárovny a dobývá se k ní lev s čtvercovou hlavou, obdélníkovým tělem a dvěma ocasy:

„Tož proč sem mjela takové divné sen? Gdo kdy viděl lva ze štvrcovó hlavó?“

Devítiletý Jarošek mamince vysvětlil, že jí zřejmě utkvěla v paměti kresba hranatého lva od jejího nejmladšího, šestiletého Mirečka, a že se nejspíš jí (tak jako jemu, vykladači) zdá zajištění záchodových dveří pouhým háčkem v očku hrubě nedostatečné. Pokud jde o dva lví ocasy, teprve později nahlédl, že maminka ve snu přidala kubistickému lvovi druhý ocas ze státního znaku. Když dvouocasou záhadu rozluštil, maminka mu vyprávěla, že cvičila jako

čtrnáctiletá Sokolka na sletu v Praze:

„Na tribúně byl aj i prezident Masaryk a celé slet byl nádherné. Ze mnó tam byly kamarádky, a jeden jugoslávské cvičenec se mje dvořil, mohlo mu byt tak osnást nebo dvacet rokú. Řekla sem mu, že su na vdávání ešče hodně mladá, ale chtěl moju atresu, že si budem dopisovat a že na mje počká, než vyrostu. Ale nedala sem mu ju, a dobře sem udělala. Oni só to takoví divocí chlapi, jak Turci. To se nedá srovnat s Francózama. Kdysi sem byla v Kroměřížu na vojenské přehlídce. Přijel tam tehdy aji generál Foš, staré pán, ale fešák!“

Jaroš si pamatuje dva své nejstarší sny dodnes. V prvním, který se mu několikrát v raném dětství vrátil, ho vozí v kočárku starší bratr; nenadále ho však spustí dolů zkopečka ústícího do potoka. Ten už ve snu nemá ani úzký můstek, zato dítko prožívá smrtelnou

úzkost, než jeho kočárek zadrží jakási panímáma v zástěře... Druhý dětský sen se odehrává v nebi s andělíčky: matka slíbila chlapečkovi někdy o vánočních, že když vydrží na nočníku ještě chvíli a pěkně se vykaká, bude se mu zdát o nebičku. Stalo se, v nebičku bylo teplíčko a sem tam se mihl i andělíček, avšak tento sen byl jednorázový a již se nikdy neopakoval, ačkoli hošík od té doby dřepěl vždy dlouho a poctivě se snažil až do úspěšného konce. Cítil proto křivdu:

„Mami, a proč už se mi nezdá o andělíčkoch?“

„Oni teď v zěmě chodijó spat spíš, atož jich nemožeš vidět. V zěmě só zalezlí pod peřinó, spijó a nehrajó si. Až zas zjara.“

K matčinu snu o lvovi se Jarošek vrátil, až povyrostl:

„Nemysli si, mami, já mévám taky divný sny! Mně se minuló nedělu zdálo

o myši, a tá se pořád zmenšovala, až mje vlezla do ucha.“

Občas se totiž stalo, že se v komůrce nebo v předsíni sousedící s maštálí objevila myš, přeběhnuvší do domu zvenku zřejmě při nedověřených dveřích nebo ukrytá v zemjácích, přinesených v kýblu z komory výměnky, od smrti stařenky neobývaného. Když myška přes všechny řeči o zdatnosti venkovských koček jednou navštívila i zadní světnici, ve které se spalo, Jarošek se tak vylekal, že po úleku nemohl dlouho usnout, a když usnul, zvířátko se mu ve snu zmenšilo natolik, že si našlo pelíšek v jeho levém uchu (spával a dodnes spí většinu noci téměř výhradně na pravém boku). Když už jsme u toho, vše nasvědčuje tomu, že hoch má levou část obličeje širší než pravou v důsledku spaní na preferovaném boku a můžeme si tipnout, že na tom boku přednostně strávil i celé měsíce v matčině bříše.

„A méváš aji sny barevný?“ optal se jednou matky. „Mně se občas zdávají, ale nic si z nich nepamatuju.“

O tom, že opravdu snívá v technicoloru, se přesvědčil až na střední škole. Zdálo se mu tehdy, že sedí v sedle růžové kobyly, která stále obíhá vysokánský stoh, na jehož vrcholu přistál obrovský bíločerný čáp se zelenou žábou v zobáku. A ten sen si pamatuje i dnes, po sedmdesátce...

Později, to už spával na koleji, zažil v noční posteli různá dobrodružství – jednou co neumořitelný knihomol. Jako průvodce po zdevastovaném zámku dorazil k haldě srovaných prken, vylezl na ni (fošny byly poskládány stupňovitě) a sdělil skupině návštěvníků, že zabloudili. Dolů však musel skočit, protože na prknech se náhle objevily rezavé hřebíky v různém stupni pokroucenosti. Na haldu vylezla francouzská účastnice zájezdu, že mu vypomůže, když seskočívší Jaroš si s lítostí všiml zazděných oken za fošnami, vyplněných všude knihami. I pokynul dívce, aby mu začala házet knihy do napjaté plachty.

Francouzka najednou obrátila:

„Mais non! Qu'est ce que va dire ma mère? Mais ça serait un vol! C'est pas possible!“ Odpověděl jí, že nemusí mít strach, protože ty knihy mu patří:

„Tu ne doit pas avoir peur. Ces livres là-haut, c'est mon héritage.“

Ráno po probuzení spěchal, aby se ve slovnících přesvědčil, že slovo dědictví se při rozdílné výslovnosti píše téměř stejně anglicky i francouzsky. Prožíval totiž právě frankofilní etapu: šprtal Stručnou mluvnici francouzštiny, neboť si nechtěl trhnut ostudu u krásnonohé lektorky, zastupující hodnou, leč příliš často nemocnou dámu v předdýchodovém věku.

Bibliofilsko-filologický sen však přebilo snění-nesnění v jednom spisovatelско-пřekládatelském domečku na jižní Moravě, kam se Jaroš v prvním či druhém popřevratovém roce vypravil s italským textem a rakouskou hudbou známého autora, aby v klidu a rozjímání převedl party jednajících operních pěvců do zpívatelných českých titulků. Po celodenní úmorné práci zalehl již v deset večer a brzy po usnutí uslyšel ženský hlas hovořící portugalsky:

„Boa noite, professor! Sou Ana e o chamo da parte de...“

Zdálo se mu, že slyší „Sim, conheço esse senhor...“ (bylo vůbec možné, aby slyšel hlas na druhé straně drátu?), ale co mu bylo do nějaké ženské, která se s kýmsi zdravila? Chtělo se mu hrozně spát, spát, spát...

Nakonec, domnívaje se, že stále ještě sní, jal se naslouchat větám, jimž

rozuměl jen zčásti, protože osoba mluvila portugalským evropským, kdežto Jaroš uvykl brazilské variantě z úst rodilého mluvčího z Ria a jeho české manželky. Když konečně zcela procitl, portugalský monolog utichl.

„Tak se mi to přece jen zdálo! Ale proč mi někdo mluvil do sna portugalsky, když pracuju na italské opeře?“

Až ráno při snídání spatřil v jídelně mladou portugalistku, již znal od vidění, s dámou, které právě líčila, že když včera večer přijela, měla s tím telefonátem úspěch:

„Pan rektor Univerzity v Coimbre souhlasí, abych si na stáž vzala s sebou manžela!“

Kdysi, krátce před maturitou, ho ve snu navštívili mimozemšťani a vzali ho na prohlídku svého talířovitého UFO. Tam mu sdělili, že lidstvo zhyne v roce tři tisíce čtyři sta dvacet jedna, a to tak,

že se národy vzájemně vyhladí atomovými bombami. Když se jich Jaroš zeptal (kupodivu mluvili česky), jak to vědí dopředu tak přesně, vysvětlili, že dokážou spočítat jak příčiny, tak i následky v čase dozadu i dopředu. Žel, ve chvíli, kdy mu hodlali promítnout ve zkratce dějiny Země a lidstva od prvopočátku do data předpověděného sebezničení, Jaroš se probudil, neboť již svítalo a jemu se strašně chtělo čurat.

„Víš, jaká to mohla být senzace, kdybys v tom snu vydržel dýl,“ pustil si po letech fantazii na špacír kamarád scifista. „Že ses jich včas přednostně nezeptal, jestli jsme měli opičí předky, zda vůbec byla nějaká biblická potopa světa, jak to vypadalo na Sahaře před deseti tisíci lety, kdo přivedl české kmemy do Čech a jestli vstal Ježíš opravdu z mrtvých? Ale ten nápad, že si nás tisíce let fotili a asi i nahrávali, je fakt dobrej! To použiju a zájemcům povím, že jsi mě inspiroval!“

„Mě by to zajímalo vidět a slyšet taky! To by byl skvělý materiál pro filology zajímavící se o dějiny jazyků, pro etnology, přírodovědce, historiky... No, už se stalo. Močovými měchýři rázem přerušil spojení!“

V jiném literárním modu již vylíčil, kterak ho za noci celý měsíc po pohřbu chodila do snů strašit milovaná babička a zle na něj dotírala, že se s ní nepřijel rozloučit; marně jí vysvětloval, že měl tou dobou děsivou chřipáckou, že sotva chodil, a potil se v zimě jako ty pověstné dveře od chlíva. Jenže v tom snu se dialog mrtvé babičky a vnuka odehrával beze slov – jako by si jen vyměňovali myšlenky, ovšem hněvivě ona a obranně on. Když za rok stál sám nad jejím hrobem, který sdílela se stařečkem a možná i s jeho fajfkou, pomodlil se za ni a znovu ji poprosil za odpuštění:

„Pater noster, qui es in caelis, sanctificetur nomen tuum. Adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua... ET DIMITTE NOBIS DEBITA NOSTRA...“

A ODPUSŤ NÁM NAŠE VINY...

Modlit se otčenáš na venkovském hřbitově latinsky bylo od pozůstalého poněkud zvláštní, ale vnuk by byl kdysi rád ministroval, a když si pan farář vybíral jen samé sígry, aspoň se už jako jedenáctiletý od něj trochu přiučil latinsky. A babička byla ostatně spřízněná s tamním biskupem...

Také otcovu smrt nesl Jaroš těžce, tím spíš, že osmdesátiletý rodič se po záchvatu slabosti zvetil a prognózu měl dobrou. Nicméně po šesti týdnech v nemocnici zemřel.

„Tož já už su staré jak Metuzalém... Ale jak ty to děláš, že vypadáš při svých letech tak mladé, tak na třicet?“ ptal se, sedě na posteli, téměř padesátiletého syna.

Onemocnělý Jaroš ho měl zase přespříští neděli navštívit, ale musel požádat mladšího bratra, aby za něho zaskočil. Vyčítal si to pak, a navíc mu při návštěvách připadalo, že personál nevěnuje otci potřebnou pozornost, ale nebyl si jist, a tak nezasáhl.

Ode dne pohřbu se mu zdála nesrozumitelná změt snů a za bdělého stavu propadal depresi, takže musel požádat o pomoc svou známou, psycholožku. Chodil k ní půl roku jednou v týdnu; při posledním sezení jí sdělil, že se cítí líp a převyprávěl jí sen z předešlé noci:

„Z bývalého stařenčina výměnku vyšli dva pohřebně vystrojení vraníci s funebrálními chocholy a šedavými kravatami kolem krku a vydali se pečlivě uklizeným vjezdem s otevřenými vraty ven...“

„Už ke mně nemusíte chodit,“ pravila psycholožka, „už jste otce v mysli i v srdci řádně pohřbil.“

Nejednou zažil (nebo zaspal?) ve snách bouřku; a více než jednou se mu vrátil sen o hromech a blescích uprostřed polí, kdy s rodiči prchal v lijavci na voze taženém klusajícími koňmi z role předků dědičné. Tentokrát se Medard neopozdil ani o pár hodin. Už po půlnoci ze 7. na 8. června začalo z jeho kápě přímo crčet; přes den bylo třicetistupňové vedro, a tak divu nebylo, že ve tmě za okny se v hlavním městě blýskalo a hřmělo jako na horách. Jaroš měl už snové fáze trochu popletené: zdálo se mu, že se mu něco zdálo vždy, když se probudil třeskutím hromu v blízkém okolí nebo nutkáním měchýře (měl si to víno na návštěvě odpustit). Když se probudil podruhé, měl za to, že si celý snový příběh zapamatoval, ale ráno z něj zbyl jen cár tmy a mlhy a osvětlená stará tramvaj ploužící se z Lazarské do Myslíkovy ulice. Přesto byl rád, že si pamatuje alespoň to, že to číslo svítící do tmy a lijáku byla sedmička.

Šťastné číslo! Ne že by je kdy sázel ve sportce – tam, pokud si svátečně (když se mu zdála čísla) vsadil, křížkoval dvojku, desítku, osmnáctku, dvaadvacítku, pětatřicítku a dvačtyřicítku. Dvojku má na domě, kde bydlí, desítku a čtrnáctku jako číslo popisné tamtéž, osmnáctého se narodil a v osmnácti, rok po maturitě, se zbavil otroctví u soustruhu v továrně a začal studovat, číslo dvacet dva měl dům, v němž zpočátku bydlel se svou ženou, pětatřicítka je podle afrokubánské tradice šťastné mravenčí číslo a v dvačtyřicátém roce se narodil. Ale už mnoho let, co oba synové vystudovali a on i Zdena přešli plynule z libého spojení učení a důchodu do prostého důchodku s občasným vedlejšákem, nesází prostě proto, že stejně sázel málokdy a vyhrál jen jednou (o tom později, nebo raději hned).

„Že tě to pořád ještě baví,“ brblala choť, když jednou za měsíc utratil za vsazená čísla pár korun.

„Je to zábavný, protože vsadit si párkrát za rok mi posiluje ducha v naději, že jednou budeme mít na auták, když se to v naší branži běžnou prací vydělat nedá,“ argumentoval z pozice otce rodiny, kde nelítali holubi rovnou do huby.

První dva roky na studiích se nemusel ve svých potřebách příliš omezovat: měl našetřeno na vkladní knížce šest tisíc, čili polovinu své roční soustružnické výplaty, což byla na počátku šedesátých let slušná sumička. Vystačila mu i s prospěchovým stipendiem v druhém ročníku na oblečení a obutí, buřta za tři koruny (pokud se řádně nenadlábl v menze), na týden lyžařského výcviku, cesty vlakem na Moravu k rodičům (jinak jezdil stopem) a na učebnice, literární časopisy, knížky, kino i na uměřené kouření (dvoje lípy za týden). Jenže ke konci druhého ročníku přišla bída na študáka. Na vkladní knížce zůstalo 20 Kčs a v létě se stipko prospěchové ani sociální nepobíralo (otec byl druhým rokem v mizerném invalidním důchodu).

Přivydělával-li si o loňských prázdninách u soustruhu, který dobře znal z dob těsně pomaturitních, rozhodl se letos pro lépe placenou zednickou práci přidavače v místním zemědělském družstvu: šest týdnů stavěl teletníky, silážní jámy a hnojiště – výplata byla jen o něco méně mizerná než v továrně. S ušklíbnutím ji od pokladníka přijal, aniž si peníze přepočítal. Učinil tak až doma, když odpočítával matce pár stovek jako příspěvek na stravu. Přepočítal peníze dvakrát, třikrát, a vždy mu vycházelo, že se pokladník o stovku předal.

„Mami, pan pokladník mi dal stovku navíc. Asi tam byly dvě stovky slepený...“

„Tož to mu mosíš, synku, vrátiť!“

Okamžitě se vydal do družstva a zeleného dělníka se zelenou družstevnicí mu s komentářem vrátil. Chudák pan P. byl z toho, že mu někdo vrací stovku, tak rozrušený, že se nezmohl ani na poděkování. Po letech se Jarošovi zdál o pokladníkovi sen. Pan P. stál u decimálky, na kterou postupně kladl různé velké měchy a „míšky“ s bramborami a hlásil:

„Tohtento stójí dvaadvacet, tohtadyten sednást, tadyktento třicet dva...“

Zvážil takto sedm nebo osm měchů a vždy k nim přiřadil číslo, tedy cenu zvážených brambor. Jaroš se probudil, ale zapamatoval a zapsal si jen čtyři čísla. Poprvé v životě je vsadil do Sportky a z těch uzdaných čísel tři vyšla. Výhra se blížila stovce... V té době neměli rodiče ještě telefon. Za týden

dostal syn dopis od maminky, v němž se mimo jiné zmínila, že před čtrnácti dny zemřel pan P. a měl krásný pohřeb.

Jaroš pak, když se mu zase někdy zdála čísla, ještě občas pár korun vsadil, ale už nikdy nic nevyhrál.

„To jsem zvědav, co mi ta sedmička přinese,“ bručel si čtyři dny neholený Jaroš pod vousy. „Zase abych si vzal k ruce Kludskou.“ Tím mínil český snář Dagmar Kludské, kde na rozdíl od Lexikonu snových symbolů Hannse Kurtha lze nalézt sedmičku s výkladem: „Šťěstí ve všem, co podnikneš.“ Tou dobou však toho moc podnikat nemohl, protože měl na ponku korekturu pěti tisíc veršů cizojazyčných a tolikéž českých. Víc než pět šest hodin denně pozornost neudržel, a to korigoval, až se z něj prášilo.

„Bože, co jsem komu udělal?“ láteřil odpočívaje v pracovním křesle, než vyrazil na každodenní hodinovou procházku.

„Mám si po letech vsadit? Ale vždyť už ani nevím, jak se tiket na poště nebo v trafice podává!“

„Tak co, vsadil sis sedmičku?“ křenila se druhý den na choť manželka. „A co tví mravenčí? Pětatřicítka je podle tebe šťastné mravenčí číslo, ale spíš máš štěstí, že jsem ti v pětatřiceti porodila druhého syna, a zase génia!“

Zavrtěl jen hlavou a prohodil své obvyklé pseudowolkerovské: „Žárovka umírá, Antonín zpívá!“

Třetího dne po sedmičkovém snu mu zavolał šéfredaktor jisté nakladatelské firmy, že mu posílá smlouvu na ty jeho překlady v hodnotě několika desítek tisíc korun českých a za týden mu zcela nečekaně nabídl rozhlas za již dávný překlad hry známého autora mnohem menší, ale stále poměrně slušnou sumičku. „Sumička za sedmičku,“ uvtípl se v duchu; máje ženu na chalupě, nemohl jí zatančit vítězný mačetový tanec...

Snová sedmička však nepřestala chrlit těžce odpracované štěstí. V době bojů o osud přední autorské agentury, v polovině devadesátých let, se vyznamenal tím, že se mu podařilo zkrotit tvůrčí inteligenci, jejíž představitelé neustále vyžadovali nová a nová hlasování kvůli údajným nesrovnalostem v počtu pro a proti četným návrhům. Jaroš jako jediný navrhl na valné hromadě, aby se z pléna dobrovolně přihlásili skrutátoři a nabídl se, že jejich práci při hlasování vždy s někým z přítomných zkontroluje.

„Dobrá věc se podařila, pravda dnes lež porazila,“ byl by si mohl zazpívat po provedené kontrole hlasování, kdyby nevěděl, že s čerty nejsou žádné žerty. Normalizační ředitelka si příjemně zaprděnou agenturu chtěla

zprivatizovat a nehodlala se svého pašalíku vzdát. Její obstrukce časem uslábly, ale přece jen se na té louce, kde rostlo tolik zelených Karlů Čtvrtých, hnědých Komenských a fialových Palackých, mínila pást i nadále sama. Jarošovi se jedné noci po další nekončné schůzi zdálo, že stojí u pankejtů a z louky se na něj rítí trkává kráva s krví podlitýma očima, bučící „Buď já, nebo ty!“ Schoval se před ní za široký kmen stromu a se zadostiučiněním pozoroval, jak vysněná kráva padá po hlavě do příkopu a už se ani nehne. Na příštím jednání volených zástupců autorů to ředitelka vzdala. Nový ředitel a jeho zástupce byli krátce nato zvoleni na zasedání ředitelčiných oponentů, na niž už Jaroš pozván nebyl. Novopečení funkcionáři mu do očí lhalí:

„My jsme ti chtěli telefonicky sdělit datum a místo konání schůze, ale nedovolali jsme se.“

Žádná pravda a láska! Ale co byste chtěli od bývalých soudruhů, které na začátku normalizace odstavili od cecíků Strany, a teď se derou tam, kde to nejvíc voní prachama! Zákulisní dohody a machinace... Nihil novi sub sole...

Po převratu jel Jaroš na první delší stáž do Londýna (vyhrál jakousi soutěž v jednom soukromovlastnickém rádiu) a hned další rok do španělské Tarazony; pracoval tam v Domečku překladatýlků na české verzi starých romancí. Na televizi se ve skromné vilce nedíval, protože před ní ležel starý, už k smrti

pracující, smradlavý vlčák, noviny si nekupoval, protože ze stipka se dalo akorát taktak vyžít, a rádio si nevzal s sebou, aby měl záruku, že ho nebude nic rozptylovat. Když si po čtrnácti dnech dopřál, znavený překládáním, nevyspáním a vedrem, výjimečně siestu, odkráčel vpozdvečer na náměstíčko a již podruhé (byla opět sobota) zavolal matce do svého moravského rodiště. Teprve od ní se dozvěděl, že ve vlasti je velká povodeň, která zčásti zasáhla i jeho rodnou ves.

V té chvíli mu ještě nemohlo svitnout, proč se mu během siesty zdálo, že starší bratr stojící na otcově voze taženém volským spřežením („Kde jsou naše koně?“ pomyslel si snící) vjel do rozvodněné řeky a poté se za ním zavřely vody. Faraonskému snu Jaroš porozuměl (nemaje po ruce biblického Josefa) až za rok: Bratr prodal matčin dům i otcovy polnosti a pro sebe a svou rodičku zakoupil byt ve městě, kde v mládí studoval. Za tři roky zemřela...

Ještěže svoboda přinesla Čechům nebývalé možnosti pobytu v zahraničí. Na počátku třetího tisíciletí si Jaroš zažádal o tříměsíční stipko do madridské Národní knihovny, a dostal je. Po měsíci práce se vypravil na otočku domů, aby se zúčastnil promoce mladšího syna. Noc před odletem se mu ve snu zjevila synovcova žena, slovenská lékařka, a pronesla: „Vaša mať je veľmi chorá.“ Za pár dní po Jarošově příletu odvezli matku do nemocnice, a domů se už nevrátila. Nevrátil se ani Jaroš do

Španěl; musel zbytek stáže s politováním zrušit, nemohl sedět v Madridu, když mu umírala matka a bylo třeba ji navštěvovat na střídačku s bratry. Když ji navštívil v elděence naposledy, spatřil na jejím stolku bibli. Sáhl po ní:

„Mami, ty si čteš v bibli? To ti dal personál tady?“

„Tož to já nevím. Jakýsi knížky přinesl Jindřich, ale já to nečtu. Bolijó mě oči...“

Maminka byla pobožná, celý život chodila do kostela, ale měla jisté výhrady:

„Jarošku, myslíš, že existuje peklo?“

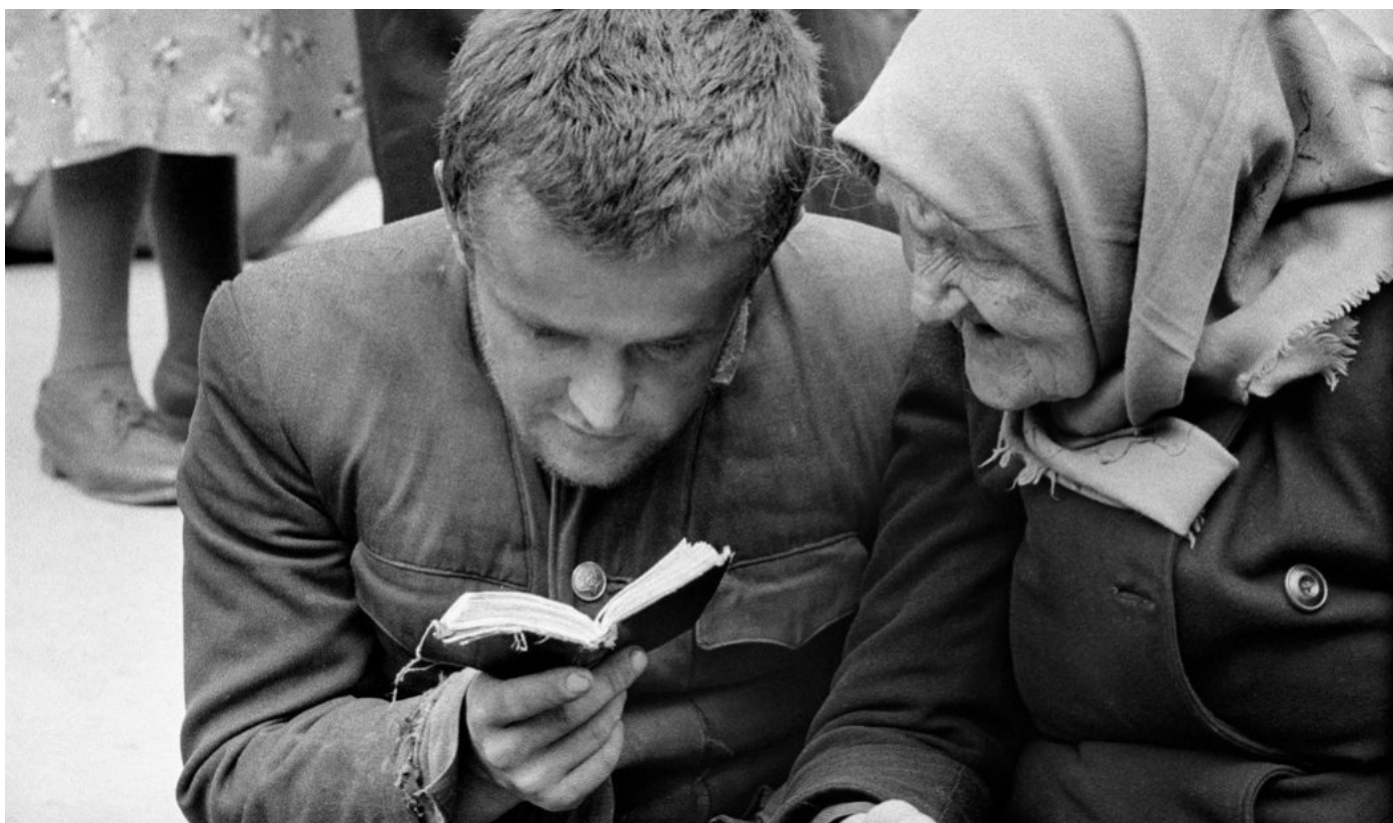
„Nevím, mami, spíš ne.“

„A věřeš v papežovu neomylnost?“

„Ne, maminko...“

„Tož to vizeš. Rači se tě už nebudu na takový věci ptať, enem bych tém hřešila...“

Jarošovo pobývání v cizině se neobešlo bez následků. Jen v Mexiku měl přestárý student po pět měsíců ve svých podnájmech jisté snídaně a večere a jen jednou jeden měsíc ve Španělsku a v Anglii snídaně. Při ostatních pobytech v Madridu, v Leónu, v Murcii a v Tarazoně, jakož i v Paříži či Štrasburku, si musel vařit sám nebo si občas zašel na fast food k McDonaldu. Není divu, že ho za nějaký čas začal napomínat žaludek a především žlučník: „Tudy cesta nevede!“ Po několika záchvatech (příslušný specialista měl ve zvyku tázat se: „Už zase máme záchvatek?“) usoudil, že by přece jen

měl pana docenta poslechnout, ale pro samou práci stále věc odkládal. Když ho jednou po večeri zase popadl záchvatek, či spíše záchvatisko, po uklidnění v posteli usnul a spatřil sebe sama ve snu. Měl žízeň, i naklonil se s odporem nad kalnou vodu ve studánce; ta se na chvíli projasnila, a v tom okamžiku v ní uviděl svůj odraz: lebku s hnáty. Snad netřeba dodávat, že po tomto varovném snu a šesti týdnech tvrdé diety přímo nedočkavě spěchal, aby měl žlučník užuž vykuchaný.

„Tak vy byste si rád nechal na památku nějaký ten kamínek?“ šklebil se chirurg.

„No jo, hlavně pro vnuky a pravnuky. Jsem celkem nemajetný, pane docente, mám pouze bohatou knihovnu a fantazii. Pokud jde o knihy, starší syn slibuje, že až mě nebude, nechá přistavit pod okna valník a všechno to do něj nahází vidlema. A co se týče bohaté fantazie, všichni vnuci jsou nadáni pouze směrem exaktním, což je nakonec dobře, protože z výmyslů většinou člověk nezbohatne.“

Dva roky poté se Jaroš dal zlákat svou chotí k týdenní dovolené v Doňarsku, ač ho nepřestalo obtěžovat doznívání těžké virózy. Na místě bývalých římských lázní v ploché Panonii se projevilo, že je upracovaný a nedolčený: jeho žaludeční obtíže se prohloubily natolik, že velmi špatně spal (klimatizace nefungovala: „opravit to nejde“) a skoro nic nejedl. Psychicky byl skoro na dně, v těch vedrech se nemohl ani koupát, kdežto jeho žena se mrskala v bazénu každodenně celé hodiny. Paradoxně ho poněkud uklidnil zvláštní sen: na Wilsonově nádraží v úschovně zavazadel odmítl převzít kufr, v němž měla být jeho vlastní mrtvola. Vyložil si to tak, že jeho organismus stále bojuje proti únavě a nemoci a nehodlá se ještě stát bezduchým, tedy že jeho choroba není smrtelná...

Jedné důchodcovské noci, když už pár let po sedmdesátce přestal učit na univerzitě, se Jarošovi opět uzdál zvláštní sen. Jel svým prvním, dávno spáleným autem ulicemi neznámého města, až dorazil k obrovské kašně, ve které plulo devět mršin sivých koní; vzápětí se probudil a, jen co se vymočil, sáhl po snáři. Pod bohatým heslem Kůň s třicítkou vysvětlivek (například – *kůň, který kouše: zažijete radost*) nalezl i svůj sen – *vidět zdechlého koně: značí ztráty*. Byl příliš ospalý na to, aby sen začal rozebírat, a tak se v neklidném spánku dočkal rána. U snídaně se svěřil ženě, ale ta se jen optala, kdy mu končí spojení na životní pojištění, a otázku doprovodila tradiční poznámkou, že by je neměl prodlužovat, protože dnes aby pes bankám a pojišťovnám věřil. Před polednem přistálo Jarošovi na počítači sdělení, že agentura XYZ mu posílá devět honorářů za digitalizaci třetiny jeho knižních překladů a že si zároveň dovoluje strhnout z honoráře patnáct procent za agentážní služby. Zrudl vztekem: agentura ho jako klienta nezastupovala, tudíž neměla na odměnu nárok!

Nahlédl do pokoje, kde žena přepisovala jakýsi lektorský posudek, a vyklopil jí, jak krásně se rýmuje jeho dnešní sen s odpornou skutečností sdělenou mailem:

„Tohle dám tý bábě z agentury sežrat! Přece těm zlodějům nenechám tolik peněz za nic!“

Z korespondence vyplynulo, že měl svatou pravdu: vedoucí příslušného odboru agentury si nevěštila, že Jaroš není klient a že si všechny smlouvy s nakladateli a provozovateli sjednává sám; navíc zvěděl, že již dříve podala v agentuře k Novému roku výpověď. Jaroš se tedy obrátil přímo na zadavatele digitalizace a obdržel nejen smlouvu, ale též devětkrát jistý obolos při daňovém přiznání, ač by dal přednost daňovému ráji... Přál si, aby ho téže noci navštívil sen o koni v maštali (*vidět ve stáji značí blahobyť*). Přání se mu málem splnilo: 1. července (v neděli) seděl po podvečerní hodinové rychloprocházce před televizí, čekaje na zprávy ze sportu, jimž výjimečně, vzhledem k zahájení Karlovarského filmového festivalu, předcházelo losování Sportky.

„To jsem zvědav,“ bručel si pod vousy, „jestli dnes uhodnu aspoň jedno číslo,“ (jako obvykle). Zabodl zrak do osudí na obrazovce, a světe div se! Po padesáti letech se zase vykutálela čtyři jeho čísla: rok a den jeho narození a čtyřmístné číslo popisné domu, v němž bydlí: tedy plus dvě dvojčíslí! „To jsou mi věci! Člověku stačí mít sen (I had a dream), a tele-vize mu vyklopí z osudí štěstí!“

Jenže Jaroš – nehledě na snovou sedmičku – minulý týden nevsadil.

Ostatně – ne člověk sny, nýbrž sny člověka mají ve své moci...

MILOSLAV ULIČNÝ

hispanista, překladatel, spisovatel a pedagog
čestný člen JTP

Odešel Pan Překladatel

S hlubokým zármutkem jsme přijali zprávu, že 10. srpna 2018 po těžké nemoci, ve věku 68 let, zemřel náš milý a vážený kolega, vynikající překladatel z angličtiny a také nakladatel, režisér a pedagog Jiří Josek. Jeho život byl spjatý s překládáním díla W. Shakespeara, v roce 1999 jej Obec překladatelů za nový překlad Hamleta odměnila Cenou Josefa Jungmanna. V oblasti filmu získal Cenu FITESu za hodnotné zpracování audiovizuálního díla za film BBC Julius Caesar (1995), Cenu Jednoty překladatelů a tlumočnicků za

překlad a úpravu českých dialogů filmů All That Jazz (2002) a Rosencrantz a Guildenstern jsou mrtvi (2004) a řadu dalších. Do češtiny kromě toho převedl i řadu významných moderních amerických autorů. Neuvěřitelně obsáhlou bibliografii Joskových překladů naleznete v databázi Obce překladatelů:

<http://databaze.obecprekladatelu.cz/databaze/J/JosekJiri.htm>

K osobnosti Jiřího Joska a jeho dílu se vrátíme v příštím čísle.

SRPEN 1968

Temné události našich novodobých dějin z různých pohledů v knihách nakladatelství UNIVERSUM.

← Politický thriller odkrývá detailní pohled do zákulisí Pražského jara. Strhující román o muži, který se v srpnu 1968 pod hrozbou likvidace vzepřel okupantské moci.

↑ 50 významných osobností vzpomíná na události před 50 lety.

↑ První ucelená práce zachycující vojenský aspekt okupace.

Návštěva kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého

Těsně před velkými prázdninami jsme se sešli na Karlově při prohlídce kostela Nanebevzetí Panny Marie a sv. Karla Velikého. Je to magické místo a i náš průvodce mjr. ThDr. Mgr. Jiří Ignác Laňka, Ph.D. je rozhodně zajímavou osobností – kromě toho, že je trvalým jáhnem kostela, je současně i vedoucím výchovného oddělení Útvaru rychlého nasazení Policie ČR (URNA) a předsedou Křesťanské policejní asociace (KPA).

S panem Laňkou jsme nejprve obhlédli kostel zvenčí a potom jsme se jako žáčkové usadili do kostelních lavic. Dozvěděli jsme se řadu zajímavých informací.

Chrám je jedinečný z celé řady důvodů. Byl postaven v rámci projektu Karla IV. na vybudování Nového Města pražského coby nového centra Svaté

říše římské. Inspirací pro výstavbu Nového Města byl samotný Jeruzalém, jenž Karel IV. sice nikdy nenavštívil, měl však k dispozici jeho plány.

Kostel vystavěný v gotickém stylu má neobvyklý tvar osmiúhelníku, připomínající katedrálu Panny Marie v Cáchách, v níž je pohřben Karel Veliký a kde byli korunováni císaři Svaté říše římské včetně samotného Karla IV. Dnes již ovšem nevíme, jaké měl kostel původní zaklenutí. Jeho unikátní gotizující klenba je až z roku 1575. Nevyhnuły se mu různé stavební úpravy, byl však ušetřen puristických úprav architektů, jaké činil Josef Mocker.

Kostel byl součástí kláštera augustiniánů kanovníků a poté, co Josef II. kláštery zrušil, sloužil klášter jako vojenské skladiště, špitál, za socialismu pak jako archiv Státní bezpečnosti

a Muzeum bezpečnostních složek. Tehdy sledovali estébáci věřící přímo z kruchty kostela. Dnes je v bývalém klášteře Muzeum Policie ČR. Kostel dodnes patří Královskému městu Praze a díky jeho dotacím je restaurován.

V kostele se nachází obraz Panny Marie Karlovské, patronky žen a těhotných, na obraze je znázorněna jako těhotná. Před obrazem se po korunovaci českou královnou v roce 1743 modlila Marie Terezie, které – jak známo – bylo poté požehnáno opakovaně.

V kostele mají i sochu našeho patrona, sv. Jeronýma. Nemohli jsme jej však pozdravit, neboť se nachází v Betlémské jeskyni, a ta se právě rekonstruuje.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
tlumočnice a překladatelka
místopředsedkyně JTP

Problém „stylů“ znakového jazyka

Studie provedená v rámci výzkumu znakového jazyka při Bristolské univerzitě (Kyle, Woll, Llewellyn-Jones 1981) ukázala, že znakový jazyk málokdy vyučují lingvisticky vzdělaní neslyšící a variety znakového jazyka používané slyšícími profesionály (většina učitelů znakového jazyka) se liší od variet používaných komunitou neslyšících. To má za následek, že ačkoliv mohou mít tlumočníci, kteří nejsou rodilými mluvčími znakového jazyka, dobrou znalost „standardního znakového jazyka“¹, bude jejich stylový repertoár omezený. Toto omezení je zřejmě důsledkem jednoho z největších rozdílů mezi tlumočníky znakového jazyka a tlumočníky mluvených jazyků. Tlumočníci mluvených jazyků totiž přinejmenším v Evropě a Americe téměř vždy tlumočí ze svého jazyka B do svého jazyka A, tj. do své mateřštiny. Většina tlumočnicků znakového jazyka ale preferuje tlumočení z mluveného jazyka (A) do znakového jazyka (B). Vzhledem k tomu, že neslyšící obvykle nepoužívají pro interkulturní komunikaci jazykovou formu „standardu“ slyšících, mohou omezení v repertoáru znakového jazyka tlumočnicka vést k problémům s porozuměním. Pro tlumočnicka je

proto jednodušší tlumočit z mluveného jazyka do „**standardního**“ **znakového jazyka** a nechat na neslyšícím příjemci, aby si problémy s porozuměním vyřešil sám.

Tato situace nastává i u tlumočnicků, kteří jsou rodilými mluvčími znakového jazyka a znakový jazyk ovládají plynule. V takovém případě se ale jedná o **problém v přístupu k tlumočení**, ne o důsledek jejich nedostatečně rozvinutého cílového jazyka. Opět zde dochází k reflexi tradičních pohledů mnoha tlumočnicků na lingvistickou situaci znakového jazyka a přesvědčení, že aby tlumočení bylo „přesné“ ve smyslu věrné, měl by cílový jazyk reflektovat formu původního nebo zdrojového sdělení stejně jako jeho obsah. Pokud považujeme znakový jazyk za autonomní jazyk, pak je tento názor zjevně absurdní.² Zřejmě se ale i přesto dá akceptování takového tlumočení ze strany slyšícího společenství pochopit, zvážíme-li, že komunita neslyšících, a proto i jednotliví neslyšící „mluvčí“ jsou často považováni za „osoby s postižením“ spíše než za uživatele jiného jazyka. Slyšící účastník komunikace si pak například může myslet, že nedostačující jsou jazykové schopnosti neslyšícího mluvčího, nikoliv

tlumočnicka. To může být důvodem, proč v tlumočených textech narážíme na doslovnost a další typy nedostatků.

Bristolská studie (Kyle, Woll, Llewellyn-Jones 1981) upozorňuje také na skutečnost, že pokud si uvědomujeme stále narůstající množství informací v oblasti lingvistiky znakového jazyka (a to nelze přehlížet) a výsledné změny v postoji k povaze a potřebám komunity neslyšících, má to pro tlumočnický znakového jazyka a jejich způsob práce velký význam. Není možné jen nazývat znakový jazyk jazykem a tím dokládat respekt k němu. Tlumočníci by měli změnit způsob **zacházení se znakovým jazykem** (s formou znakového jazyka, kterou využívají při tlumočení). Pokud mají neslyšící získat přístup na konference, semináře, odborné konzultace v obchodě, schůze apod. a skutečně se jich aktivně účastnit, měli by tlumočníci začít používat cílovou formu jazyka, která je nejlépe srozumitelná a smysluplná pro většinu členů komunity Neslyšících. Měli by použít **nejširším repertoárem** jazykových prostředků v té podobě, ve které ho používají neslyšící mluvčí v přirozených promluvách v rámci intrakulturní komunikace. Toho mohou

¹ „Standard“, jak jej chápou slyšící uživatelé znakového jazyka.

² Pravděpodobně žádný Čech by jako cílový posluchač tlumočení mezi češtinou a angličtinou nepovažoval za přijatelné tlumočení, v němž by v cílovém jazyce (češtině) zůstávala zachována

anglická syntax. Posluchač by tlumočnicka okamžitě obvinil z neschopnosti. Přesto mnozí tlumočníci znakového jazyka dlouhodobě pracují právě tímto způsobem a zdá se, že bez sankcí.

dosáhnout pouze odbornou přípravou, studiem lingvistických a translatických disciplín. Potřeba profesní přípravy tlumočnicků v Česku je v současné době velmi diskutovaným problémem. Vzhledem k nedostatku tlumočnicků se objevuje snaha o zapojení tlumočnicků z praxe bez potřebného lingvistického a tlumočnického vzdělání. To je ve výrazném kontrastu k reálným potřebám komunity Neslyšících.

Podobné problémy ale zdaleka nejsou jen doménou České republiky. Např. ve Velké Británii řeší situaci jakoby v začarovaném kruhu: poměrně malá část neslyšících, kteří se pravidelně účastní přednášek a konferencí, často uvádí jako preferovanou formu komunikace „znakovanou angličtinu“, takže lze tvrdit – **zdánlivě neproblematicky** –, že tlumočníci se vlastně řídí potřebami typického cílového adresáta (Llewellyn-Jones 1981). Dokud ovšem nebudou tlumočníci schopni poskytnout tlumočení do formy jazyka používané **uvnitř komunity Neslyšících**, čili do jazyka, kterému rozumí bez problémů větší počet prelingválně neslyšících osob, neposkytnou příležitost, aby se zmíněných aktivit mohla účastnit celá komunita Neslyšících. Někteří neslyšící, co pravidelně docházejí na vzdělávací akce, si na pokusy o tlumočení do britského znakového jazyka stěžovali. Typický komentář zněl: „Chceme obdržet sdělení v plné, nikoliv zjednodušené podobě.“ Jeden z důvodů takového postoje jsou samozřejmě očekávání neslyšících účastníků komunikace. Tradičně byl obsah předáván v „doslovné verzi“, tj. jazykovém kódu na pomyslném diglotickém kontinuu blíže k většinové angličtině, a na příjemce sdělení byl delegován úkol získat ze sdělení co nejvíce smyslu tím, že k němu sami dojdou svými úvahami. To možná také poukazuje na určitý prvek **nedůvěry** v tlumočnickovou schopnost „tlumočit“, tj. v jeho schopnost objasnit a vysvětlit sdělení bez vypouštění informací v cílovém, znakovém jazyce. **Je ale úkolem tlumočnicka objasňovat a vysvětlovat?**

Podobná situace nastává často i v českém prostředí. Velmi složitá situace nastane ve chvíli, kdy je na tlumočení zjednan jediný tlumočnick, ale účastníky akce jsou lidé s různými komunikačními preferencemi: někteří upřednostňují znakovou češtinu, jiní český znakový jazyk. Tlumočnick tuto komunikační situaci řeší nejčastěji

tak, že tlumočí do českého znakového jazyka pro osoby, které by jinak neměly možnost spolehlivě získat vyřčené informace jinou cestou a porozumět jim.³ Ostatní jsou nuceni tuto volbu respektovat. V komunitním tlumočení není výjimkou, že neslyšící klienti požádají o „umírněnější mimiku“ a méně „specifických pohybů úst“ a více „češtiny“, protože mají pocit, že slyšící účastník jednání nebude vnímat jejich jazyk jako plnohodnotný, když každé jeho slovo nebude odpovídat jednomu konkrétnímu „slovu“ v českém znakovém jazyce. Příčinou těchto požadavků je na druhé straně také zkušenost neslyšících se situacemi, kdy je na formální úrovni užíváno velmi „přesného“ překladu s velkou mírou doslovnosti, odborný „standardní znakový jazyk“, který je pak účastníky komunikace vnímán jako vhodnější.

„Přesné“ neboli doslovné tlumočení znamenalo doposud pro tlumočnický znakového jazyka (a také pro jejich obvyklé cílové příjemce) věrnost formě, stejně jako významu původního sdělení. Přístup tlumočnicků mluvených jazyků k významu tohoto označení je méně strnulý a konstruktivnější. „Přesný tlumočnick zachovává význam, ne slova... Nastačí, aby tlumočnick chápal sdělení a přeložil ho v jeho celistvosti: musí také sdělení formulovat tak, aby dorazilo k cílovému příjemci, více obsah sdělení vysvětluje, než překládá“ (Selleskovitch 1978). V prostředí tlumočení českého znakového jazyka neustále probíhají diskuse o tom, že především v některých oblastech komunitního tlumočení (na policii, u soudu, na úřadech apod.) musí být překlady přesné, tedy formálně velmi blízké zdrojovému textu v mluvené češtině. Tlumočnick se tak dostává do situace, kdy má dojem, že vychází vstříc požadavkům klienta, ovšem tyto požadavky jsou do značné míry deformovány zkušenostmi s nerespektivním přístupem k tlumočení a znakovému jazyku obecně.

Tlumočnicki znakového jazyka by měli přistupovat ke studiu jazyka v jeho přirozeném prostředí s větší pokorou. Zajímavý je pohled Deucharové (Deuchar 1979) na diglosii v BSL: je založen na sběru dat ve dvou odlišných komunikačních prostředích, v klubu neslyšících (britský znakový jazyk) a na bohoslužbách (znakovaná angličtina). Faktorů ovlivňujících výsledný styl promluvy existuje celá řada, ale z pohledu tlumočnicků znakového

jazyka je tím nejdůležitějším **stupeň formálnosti prostředí**. Data, která Deucharová shromáždila, mají z hlediska identifikace stylistických posunů na základě stupně formálnosti prostředí pouze omezený význam, protože styl může ovlivnit ještě velké množství dalších proměnných; pro naše úvahy jsou nicméně zajímavé.

Podle Deucharové výsledný styl promluvy výrazně ovlivňuje:

- a) prostředí: Giles a Powesland (1975) se zabývají otázkou, do jaké míry může náboženské prostředí ovlivnit styl promluvy jednoduše tím, že v kostele nebo katedrále vládne určitá „atmosféra“, a to bez ohledu na předmět řeči;
- b) téma: Lawton (1965) zjistil, že stupeň abstrakce ovlivňuje komplexnost gramatické stavby stejně jako např. sdělení s humorným významem (Giles, Powesland 1975);
- c) neslyšící znakoví vs. slyšící znakoví: ve studii Deucharové představuje omezení také fakt, že pro sběr dat o neformálním stylu použila neslyšící znakoví a pro formální styl slyšícího sociálního pracovníka (i když to byl rodilý mluvčí znakového jazyka). Llewellyn-Jones, Kyle a Wollová (1979) rozdíl v užití znaků mezi neslyšícími a slyšícími znakovími zdůrazňují.

Pro vydělení a identifikaci prvků BSL, které jsou ovlivněny (ne)formálností prostředí, je vhodné určit typy jazykových změn vyskytujících se v mluvených jazycích. Obecně řečeno je možné vysledovat **tři kategorie stylistických změn**: a) gramatický posun – v češtině např. „osoba, o níž jsem hovořil“ (formální) × „osoba, co jsem o ní mluvil“ (neformální), b) lexikální posun – v češtině např. „otec“ × „táta“, c) fonologické posuny – v angličtině např. „is not“ × „isn't“.

Pokud vyjdeme z předpokladu, že znakový jazyk funguje podobným způsobem jako jazyk mluvený, dal by se očekávat výskyt podobných posunů. Některé z prvků BSL (gramatické, lexikální a fonologické) podléhající změnám podle Deucharové (Deuchar 1979) jsou: a) prstová abeceda, b) modulace

³ Musí se však jednat o tlumočnicka, který je dostatečně lingvisticky a translaticky poučen, rozhodnutí o výběru podoby cílového jazyka činí vědomě a je schopen stejně kompetentně tlumočit do obou systémů komunikace. Takoví nejsou v českém prostředí zdaleka všichni.

(proměny, produktivita), c) pohyby rtů, d) dvouruční znaky (na rozdíl od jednoručních znaků), e) simultánnost, f) výraz obličeje, g) umístění znaku, h) pohled očí.

Přiřazením těchto prvků ke třem kategoriím změn vyskytujících se v mluvené řeči je možné předpovědět stylistické posuny, ke kterým může v produkci znakového jazyka dojít. Deucharová vytváří hypotézu,

že neformální prostředí bude mít ve srovnání s prostředím formálním za následek: a) **gramatický posun** (větší míra modulace znaků, větší míra simultánnosti, rozdíl v užití umístění), b) **lexikální posun** (nižší míra užití prstové abecedy), c) **fonologické změny** (méně pohybů rtů vycházejících z mluveného jazyka, nižší míra užití dvouručních znaků na rozdíl od jednoručních variant stejného znaku).

V naší situaci komunitního tlumočení, kdy proti sobě v obchodě s elektronikou stojí pouze dva komunikační partneři, lze očekávat spíše nižší úroveň formálnosti. **Lze se domnívat, že ve stylu tlumočnickovy promluvy by se mohly objevit výše jmenované posuny ve všech třech oblastech (gramatické, lexikální a fonologické).**

MGR. NAĎA HYNKOVÁ DINGOVÁ, PH.D

Použitá literatura:

DEUCHAR, M., 1978. *Diglossia in British sign language*. Southwest Educational Development Laboratory.
GILES, H.; POWESLAND, P. F., 1975. *Speech style and social evaluation*. Academic Press.
KYLE, J. G.; WOLL, B.; LLEWELLYN-JONES, P., 1981. *Bristol University Sign Language Research Project*.
LAWTON, D., 1965. *Social Class Language Difference in Individual Interviews*. Sociological Research Unit, University of London Inst. of Education.

LLEWELLYN-JONES, P.; KYLE, J.; WOLL, B., 1979. Sign language communication. In: *International Conference on Social Psychology & Language*. Bristol.
LLEWELLYN-JONES, P., 1981. Simultaneous interpreting. *Perspectives on British Sign Language and Deafness*. London: Croom Helm, s. 89–104.
SELESKOVITCH, D., 1978. *Interpreting for International Conferences*. Washington, D. C.: Pen and Booth

Dále vyšlo (nebo vyjde)...

Moderní slovanská lexikografie / editoři:

Božena Niševa, Karolína Skwarska, David Blažek. 1. vyd. Praha: Slovanský ústav AV ČR, 2017. (Práce Slovanského ústavu AV ČR. Nová řada: svazek 44). ISBN 978-80-86420-63-9.

Encyklopedie českých právních dějin.

XII. svazek, Sa-Smlouva / Karel Schelle, Jaromír Tauchen (eds). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o.: Ostrava: Key Publishing s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7380-569-2 (soubor: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-722-1 (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7418-238-9 (soubor: Key Publishing). ISBN 978-80-7418-293-8 (Key Publishing).

Průvodce architekturou. 1. vyd.

Praha: Svojtka & Co., 2018.
ISBN 978-80-256-2358-9.

Slovník pojmů krizového řízení /

Rostislav Richter. 1. vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, 2018. ISBN 978-80-87544-91-4.

Čí je to kostra / Henry Cap, Martin

Raphaël. 1. vyd. Brno: Host, 2018.
ISBN 978-80-7577-453-8.

Encyklopedie numismatiky a notafilie / Miloš Kudweis. 1. vyd.

Brno: Barrister & Principal, 2018.
ISBN 978-80-7364-07102.

Hrady a zámky – Klenoty Čech, Moravy a Slezska / Vladimír Brych, Jan Rendek.

1. vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2018.
ISBN 978-80-7451-694-8.

Atlas sportu / Federico Mariani. 1. vyd. Praha: Omega, 2018. ISBN 978-80-7585-079-9.

Vlašimský uličník: průvodce po názvech ulic a veřejných prostranstvích / Jiří Hostek, Josef Moudrý, Miloš Povolný. 1. vyd. Vlašim: Město Vlašim, 2018. ISBN 978-80-907284-1-7.

Euromedia – Knižní klub, Praha 2018

Motocykly: velký obrazový průvodce. 2. vyd.
ISBN 978-80-242-6200-0.

Česko. 1. vyd. ISBN 978-80-242-6231-4.

Kniha astronomie. 1. vyd.
ISBN 978-80-242-6217-8.

Lidské tělo v kostce. 1. vyd.
ISBN 978-80-242-6246-8.

Prague Art Guide / Valérie Dvořáková, Ján Gajdušek, Štěpánka Veselská. 1. české vyd.
ISBN 978-80-242-6247-5.

Prague Art Guide / Valerie Dvořáková, Jan Gajdušek, Štěpánka Veselská. 1st English edition. ISBN 978-80-242-6248-2.

Encyklopedie magických míst / Soňa Thomová, Zdeněk Thoma. 1. vyd.
ISBN 978-80-242-6238-3.

MGR. ALENA ŠOURKOVÁ
tlumočnice a překladatelka
místopředsedkyně JTP

Tlumočník znakového jazyka a neslyšící děti jako klienti

Předmětem zájmu tohoto příspěvku je zamyslet se nad profesí tlumočnicků znakového jazyka, kteří se zaměřují na tlumočení pro malé klienty, pro děti. V souvislosti s tímto tématem se zabývám i otázkami, jež se pojí k této skupině neslyšících dětských klientů a také otázkami rozdílnosti oproti tlumočení pro dospělé.

Tlumočení pro neslyšící je samo o sobě velmi specifické. Tlumočení jako takové bude závislé na mnoha faktorech a především na tom, kdo bude naším klientem, do jaké věkové kategorie bude klient patřit a jaké budou jeho potřeby (Červinková Houšková 2008). Uvědomění si těchto faktů je velmi důležité a potřebné pro to, aby tlumočení proběhlo co nejúspěšněji. Každá věková skupina má jiné nároky na tlumočnicka znakového jazyka, má jiné zkušenosti i preference potřeb (Červinková Houšková 2008). Já se budu zabývat tím, jak je to u neslyšících dětí, co by měl tlumočnick znakového jazyka očekávat od tlumočené situace, na co by se měl připravit.

Je pravděpodobné, že pokud bude klientem právě neslyšící dítě, jeho zkušenosti s tlumočením budou minimální, možná i nulové. To je obecně vzato pochopitelné, jelikož předtím, než dítě začne navštěvovat školu, kde se s tlumočnickem setká asi nejčastěji, po většinu času zastává jeho roli někdo z rodičů, nejčastěji matka. Do té doby se dítě s tlumočnickem může setkat při tlumočení kulturních akcí, v krajním případě při závažných situacích, které vyžadují tlumočení, například při rozvodovém řízení rodičů, u psychologa nebo při policejním šetření (Pešoutová 2008). Tyto krajní situace mi však připadají málo časté, proto vycházím z předpokladu, že zkušenosti s tlumočením budou opravdu mizivé.

Co má tedy dítě, jež se s tlumočnickem dříve nesetkalo, očekávat? Jaké budou jeho požadavky? Na co by se měl tlumočnick připravit, co by ho nemělo překvapit?

Dítě, které bylo zvyklé, že mu komunikaci zprostředkoval někdo z rodiny, nebude vědět, kdo je tlumočnick znakového jazyka, nebo jeho **povědomí**

o této profesi bude malé (Pešoutová 2008). Představa, že s profesí tlumočnicka dítě obeznámí rodiče, je hezká, často však také mylná. V tomto případě bude dítě zjišťovat různé informace postupně s přibývajícím věkem a přibývajícím zkušenostmi. Může nastat situace, kdy ke kontaktu dítěte s tlumočnickem dojde až v pozdějším věku, a tak žije poměrně dlouho v nevědomosti. Proto se Česká komora tlumočnicků rozhodla vytvořit projekt, který nese název **Tlumočnick očima sluchově postiženého dítěte**, jež si klade za cíl: **obeznámit děti hravou formou s tím, kdo je tlumočnick, co od tlumočnicka očekávat, jak si tlumočnicka objednat, s čím tlumočnicka obeznámit a jak tlumočení zhodnotit** (Hronová 2005). Pokud by se tlumočnick setkal s takto obeznámeným dítětem, tlumočení samotné by se již mohlo podobat tlumočení pro ostatní věkové skupiny.

Tlumočnick však musí brát zřetel na to, že znakování pro děti bude odlišné od znakování dospělým, neměl by se tím nechat rozhodit a být připraven svůj projev přizpůsobit potřebám dítěte.

Každé dítě má jinou **jazykovou vybavenost**, jinak využívá **znakovací prostor**. Komunikace bude hodně **individuální**, proto by měl tlumočnick vycházet z těchto individuálních potřeb dítěte a držet se jich. Obecně by se měl **vyhnout užití prstové abecedy**, měl by **užívat vhodná synonyma** pro termíny, kterým dítě nerozumí a snažit se **udržet pozornost** dítěte (Pešoutová 2006).

Pozornost dítěte je těžké udržet normálně, o to složitější je udržet pozornost dítěte, jehož jazykem je vizuálně motorický jazyk. Dítě se musí neustále **soustředit** a zaměřovat na zrakové vnímání, což může být často vysilující a únavné. **Pozornost dítěte a jeho věk jsou přímo úměrné**, čím je dítě starší, tím déle je schopno ji udržet. U malých dětí může být cestou k udržení pozornosti **menší vzdálenost od tlumočnicka**, nemluvě o pocitu **bezpečí**, které dítě bude mít, pokud bude tlumočnick blízko, což je další významný faktor vedoucí k tomu, že bude komunikace úspěšná. Dále je dost pravděpodobné, že bude dítě **užívat domácí znaky**, s nimiž by se měl tlumočnick seznámit před tlumočením, například při **setkání s rodiči**. Velmi by mu pomohlo, jelikož by viděl, jak komunikují rodiče a své tlumočení by mohl co nejvíce **přiblížit této podobě komunikace** mezi rodiči a dítětem, na kterou je zvyklé z domova (Pešoutová 2008). I to, že dítě bude tlumočnicka znát, ulehčí situaci a dítě k němu začne získávat důvěru. **Důvěra je totiž základem** pro úspěch práce dospělých s dětmi v každém oboru činnosti.

K získání důvěry vede dlouhá cesta, ale ke ztrátě může dojít snadno a u dětí to platí dvojnásob. Děti dokáží být velmi **upřímné a spontánní**, proto

není radno jejich důvěru zklamat, to by mohlo velmi zkomplikovat práci tlumočnicka. Tak jako u jiných věkových skupin neslyšících klientů platí, že je pro ně důležitá **mlčenlivost**, je tomu tak i u dětí. Co se týká pozdních příchodů, musí si být tlumočnick vědom toho, že pokud nechá čekat dítě a nedá mu ani vědět, že nastaly nějaké komplikace, bude se cítit bezmocně, osamocně a nebude vědět, jak se s takovou situací vypořádat. Tlumočnick musí dodržovat **etický kodex**, avšak je nutno brát ohledy na to, že dítě má jiné potřeby než dospělý, proto některé body nebudou dodržovány tak striktně (Pešoutová 2006). Tím mám na mysli například tmavé oblečení, občas je nutno zvolit ne tak tmavé barvy, aby to na dítě a jeho psychiku nepůsobilo tíživě, avšak musí být zajištěna dobrá **viditelnost** a dítě nesmí být rozptylováno oděvem.

Všechny již zmíněné body by však nefungovaly tak dobře, kdyby tlumočnick neměl **kladný vztah k dětem** a velkou dávku **tolerance, trpělivosti, empatie a porozumění**. Tyto vlastnosti jsou klíčové, zajisté by je měl mít i tlumočnick pro dospělé, ale právě proto jaké děti jsou a jak mimořádně **vyčítí i to, co nebylo řečeno**, platí všechno o to více.

Zdá se, že tlumočení pro děti je na jednu stranu podobné tlumočení pro ostatní věkové skupiny neslyšících, ale zároveň je tak jiné. Dle mého názoru je přístup neslyšících k tlumočení v pozdějším věku formován těmito zkušenostmi v dětství. Proto by se tlumočnicki měli snažit, aby se při tlumočení děti cítily co nejlépe a nedocházelo k tomu, že si dítě bude připadat ztracené a že je na vše samo. Jsou to právě tlumočnicki,

kterí **zprostředkovávají kontakt** neslyšících se slyšícími, i skrze tyto zkušenosti si dítě utváří **obraz o slyšících**. Dítě musí vědět, že si je **rovno** jak s tlumočnickem, tak i se slyšícími, mezi nimiž je mu zprostředkovávaná komunikace. Musí vědět, že na něj nebude pohlíženo jako na nezkušené dítě, které mnoho promíne a zapomene, ale jako na **rovnocennou osobu**.

Je jasné, že zprostředkovat úspěšnou komunikaci mezi neslyšícím dítětem a okolím je nelehký úkol, ale výsledek určitě stojí za to. Vědomí toho, že si dítě nepřipadá ztracené mezi většinovou společností, ale že ví, že si je rovné s ostatními a především, že mu neunikají informace, ale je součástí dění, musí být snad **největší odměnou** tlumočnickovi za jeho dobře provedenou práci. Může se stát, že dítě postaví tlumočnicka do nelehké situace, ze které se bude těžko dostávat, ale stejně tak se dočká toho, že mu dítě připraví nevšední zážitky, který ho zahřeje nejen na duši, ale bude na něj dlouho vzpomínat. I přes veškerou námahu, nesnáze a **jinakost** práce pro tyto malé klienty musí být radost s nimi pracovat.

Asi nás všechny napadá, že tlumočit pro neslyšící dítě, které nemá zkušenosti, neví co očekávat, co požadovat, co kritizovat a s čím porovnávat, je nejjednodušší. Avšak dle mého názoru je opak pravdou. Právě děti dokáží být těmi nejpřípustnějšími kritiky a nejnáročnějšími klienty. A jak napsal Antoine de Saint Exupéry: *Jedině děti vědí, co hledají*.

KRISTÝNA PAVLŮ

(studentka 2. ročníku oboru Čeština v komunikaci neslyšících na UJKN na FFUK, vyučující Mgr. Naďa Hynková Dingová, Ph.D)

Seznam doporučené literatury:

ČERVINKOVÁ HOUŠKOVÁ, K. *Specifika tlumočení pro neslyšící. 2.*, opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008.

I. Pešoutová, *Tlumočnická profese a neslyšící děti, 2.*, opr. vyd. Praha: Česká komora tlumočnicků znakového jazyka, c2008.

PEŠOUTOVÁ, I. Specifika tlumočení pro děti. In: *ruce.cz* [online]. 1.10.2006 [cit. 15.2.2018]. Dostupné z:

<http://ruce.cz/clanky/85-specifika-tlumoceni-pro-deti>

HRONOVÁ, A. Tlumočnick očima sluchově postiženého dítěte. In: *ruce.cz* [online]. 15.3.2005 [cit. 15.2.2018]. Dostupné z:

<http://ruce.cz/clanky/69-tlumocnik-ocima-sluchove-postizeneho-ditete>

Jak se žije tlumočnickům a překladatelům v Srbsku?

Náš cestovatel Jiří Vedral tentokrát vedl rozhovor se srbskými překladatelkami Dragicom a Deaganou, příjmení prozradit nechtěly.

Jaké jsou v Srbsku podmínky pro zahájení tlumočnické nebo překladatelské profese?

U nás se rozlišuje mezi profesionálními tlumočníky a poskytovateli tlumočnických služeb. Mezi těmito dvěma statuty je veliký rozdíl. Profesionálové musí splňovat normy EN15038, ISO17100, podmínky dané profesním sdružením a musí pracovat v souladu s chartou překladatelů. Podmínkou k druhému statutu je pouhé zaplacení 2000 srbských dinárů za registraci (1 euro = 120 RSD). Jedná se o relativně novou možnost, kterou zavedlo Srbsko jako součást neoliberalního konceptu kolem roku 2005.

Profesionální překladatelé jsou názoru, že toto rozhodnutí bylo katastrofální. Způsobuje škodu státnímu rozpočtu, protože překladatelé nejsou podrobeni auditům či kontrolám, to znamená, že veškeré příjmy mohou odvádět jako náklady za materiál, aniž by to museli dokazovat stvrzenkami či účty. Navíc mohou fakturovat libovolný počet přeložených stran za den, i 100 stran a současně i 10 hodin tlumočení, což je ve skutečnosti nemožné. Škodí to i profesi – propadem cen a najímáním překladatelů, za něž nikdo neplatí daně a sociální pojištění. Výsledkem je nekalá konkurence, úpadek profesionality a klamání zákazníků.

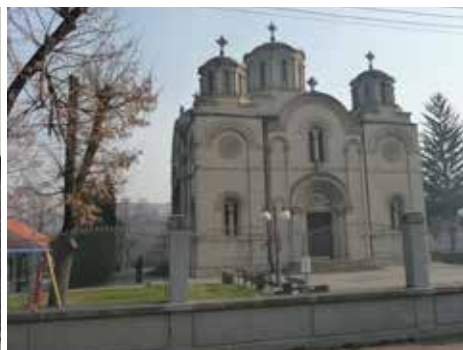
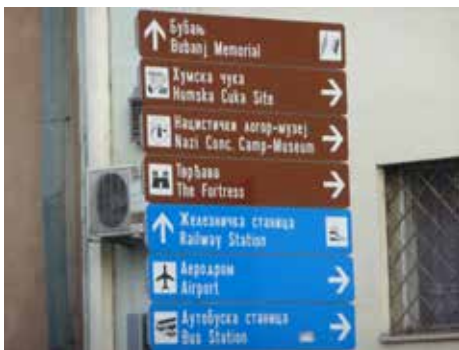
Budeme-li hovořit o profesionálních vědeckotechnických překladatelích na volné noze, v Srbsku se jedná o „statut svobodného umělce v oblasti kultury – překladatel“ (v srbsštině „status слободног уметника у области културе – преводалаштва“). V souladu se srbskými zákony a nařízeními o kultuře je

již od 80. let minulého století uděluje výhradně Asociace vědeckých a technických překladatelů Srbska. Podmínky pro udělení statutu si lze přečíst v srbsštině na stránkách Asociace.

Jedná se o jediný způsob, jak se v Srbsku dostat do celosvětové profesionální společnosti, protože Asociace je jediným srbským členem Mezinárodní federace překladatelů FIT a Evropské asociace právních tlumočnicků a překladatelů EULITA. Roční členský příspěvek, včetně poplatku za členství v těchto mezinárodních organizacích, činí 3000 srbských dinárů (cca 12 €).

Na jakých školách lze v Srbsku studovat translatologii?

Na rozdíl od České republiky nemá Srbsko bakalářské a magisterské programy v oboru překládání a tlumočení. Místo toho v roce 1961 zřídili „jednoroční seminář pro vědecké, technické a právní překladatele“, jehož se účastní diplomovaní lingvisté, aby

mohli pracovat ve veřejných ústavech a ve firmách jako překladatelé nebo tlumočníci. Důvodem jeho zavedení bylo zjištění, že lingvisté nemají dostatečné dovednosti, aby uspokojili rostoucí potřeby trhu.

Vyučující jsou zkušení a profesionální překladatelé a tlumočníci se znalostmi specifických oblastí. Seminář je jediným programem v Srbsku, v němž se budoucí překladatelé mohou naučit dovednostem v konkrétních vědeckotechnických oblastech.

Univerzity dosud nebyly schopny zavést udržitelný vědeckotechnický tlumočnický program, protože je omezují podmínky pro přijímání zaměstnanců. Nemohou zaměstnat zkušené překladatele bez titulu PhD. Dosavadní programy jsou navíc založené na studiu literatury a kultury a profesori mají malé znalosti vědeckotechnické terminologie. Vzhledem k tíživé finanční situaci je pro ně těžké sledovat veškerý pokrok a změny v oboru. Vyznat se v novém světě jazyků pro specifické účely (LSP – languages for specific purposes) však vyžaduje mnoho rešerší i chápání konkrétního oboru mimo pouhou terminologii.

Omezující je i technologická gramotnost. CAT programy jsou jen vrcholem technologických možností pro překladatele. Se soubory jako .dwt od AutoCADu, ani s pouhými

naskenovanými .pdf soubory mnozí univerzitní pedagogové nedokáží pracovat.

Mimo nedostatek vyučujících je tu i nedostatečný zájem ze strany studentů. Nedávno byl zaveden projekt RE-FLESS (Reformace studií cizích jazyků v Srbsku) v rámci projektu TEMPUS s cílem zavést magisterská studia v konferenčním tlumočení. Univerzity v Bělehradě a v Novém Sadě tento program sice zavedly, avšak již po několik let nebyly schopny zapsat dostatečný počet studentů.

Jak je to v Srbsku s vydáváním slovníků, terminologickými databázemi, zdrojem TM pro překladatele a tlumočníky?

Mezi lety 1955–1990 byly položeny základy terminologií pro veškeré jazyky Jugoslávie (slovinštinu, makedonštinu, srbštinu, chorvatštinu a částečně i albánštinu) a pro jazyky zemí s významnými ekonomickými, vědeckými či diplomatickými vztahy s Jugoslávií (angličtinu, ruštinu, němčinu a francouzštinu). Všechny vědecké instituce anebo jejich jednotliví pracovníci zpracovali dvojjazyčné i mnohojazyčné slovníky v jejich příslušném oboru.

Správnou ISO terminologii kromě toho nadále vydává srbský Institut pro standardizaci. Dále zde najdeme e-terminologii, která se sice neustále

vyvíjí, ale i přes svůj potenciál zůstává neověřenou a většinou nekompatibilní s programy CAT.

Významnými zdroji vědeckotechnické terminologie jsou také srbské zákony. Často obsahují podmínky a definice právně závazných výrazů. Až donedávna se pojem „stavební povolení“ (nyní „грађевинска дозвола“) překládal jako „одређе за градњу“ (doslovně přeloženo jako „schválení pro stavbu“), podle dřívější definice v zákoně o plánování a výstavbě.

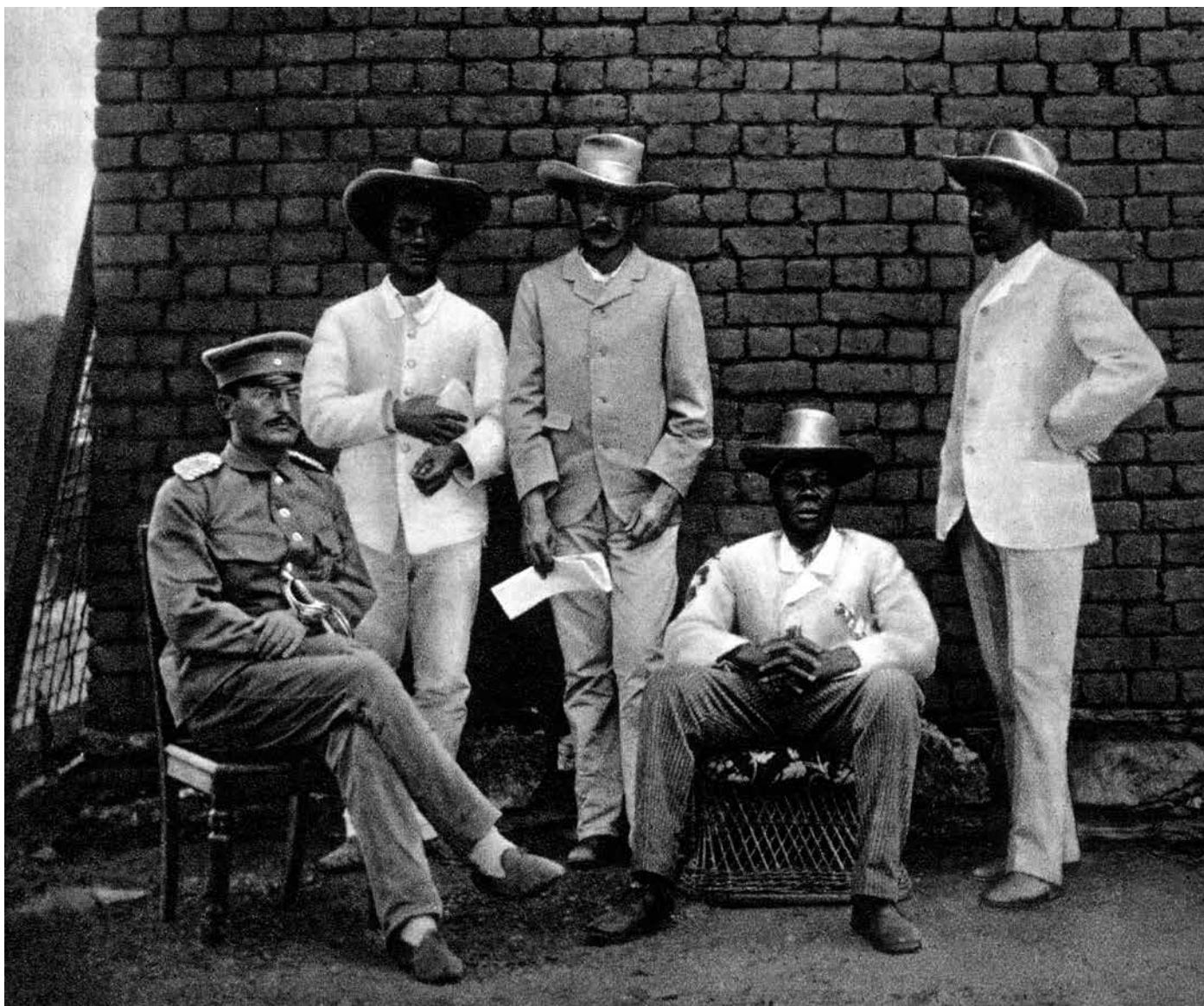
Dnes již slovníky vydává pouze nakladatelství Branka Vukičević „Jezikoslovac“ (v srbštině „jazykovědec“). Většina pojmů byla zpracována již za dob Jugoslávie, a tak nezbyvá moc práce, aby firma alespoň přežila. Branko Vukičević je jediným komerčním lexikografem, věnujícím se oboru již od sedmdesátých let.

Před rokem 1990 bylo v Srbsku ještě velice dobré lexikografické nakladatelství „Privredni pregled“, vydávalo mnoho slovníků pro nejrůznější vědeckotechnické obory. Mezitím jej však postihla transformace, publikační činnost byla převedena do jiného nakladatelství a firma zanikla. Její slovníky však i nadále poskytují velice dobrý zdroj specializované terminologie.

Ptal se a fotografoval JIŘÍ VEDRAL
překladatel, školitel, cestovatel a nakladatel

Tlumočení v Namibii včera a dnes

Rok 1895, jednání v Omaruru, zleva: německý guvernér Leutwein (vsedě), uprostřed tlumočnick Ludwig Kleinschmidt, zástupci Hererů – Manasse Tjiseseta, Samuel Maharero.

V současné době je úředním jazykem Namibie angličtina, do roku 1990 tuto funkci zastávala rovněž afrikánština s němčinou. Právě na základě této informace jsem si před několika lety položila otázku, jak zde v době koloniální probíhala komunikace mezi Němci a místním obyvatelstvem, jež mluví řadou domorodých jazyků, jako je například oshiwambo, nama, damara, lozi a další. Letos v létě se mi podařilo do Namibie vycestovat a strávit několik týdnů prací ve zdejších výzkumných institucích, archivech a také rozhovory s lidmi, jichž se mezikulturní komunikace nějakým způsobem týká. I když se na začátku zdálo, že se tlumočení či překlada v německých dokumentech příliš

pozornosti věnovat nebude, bylo na konec až překvapivé, jak důležitou roli zde úspěšná jazyková interakce hrála.

Vše začalo v 19. století, kdy na území dnešní Namibie začali přicházet první misionáři z Německa, jejichž hlavním úkolem bylo šíření kultury včetně výuky německého jazyka pro místní obyvatelstvo. Nejdůležitější postavou právě z hlediska lingvistického zaujímala Rýnská mise, k níž patřilo mnoho misionářů polyglotů. Německou kolonií se Namibie stala v roce 1884, kdy kancléř Bismarck na žádost hamburského obchodníka Adolfa Lüderitze vydal petici, která Lüderitzovi umožnila podnikání v okolí jednoho pobřežního města, jež dodnes ve svém názvu nese obchodníkově jméno.

Německá nadvláda přetrvala do konce první světové války, přesněji řečeno do roku 1915. Jak už však bylo zmíněno v úvodu, statut úředního jazyka si němčina v Namibii držela ještě dlouho.

O tom, jakým způsobem probíhala komunikace mezi místními a kolonizátory, se dnes máme možnost dozvědět už jen z archivní korespondence mezi jednotlivými koloniálními obvody v Namibii (tehdy Jihozápadní Afriky) a říšskou centrálou v Berlíně. Z dokumentů jednoznačně vyplývá, že se Němci snažili tlumočnickým službám primárně vyhnout. Jako tlumočníci zde totiž působili převážně domorodci, kteří se německy v různém rozsahu učili ještě v době předkoloniální od misionářů. Jejich jazyková úroveň

však ve většině případů nebyla pro zprostředkování úspěšné komunikace dostačující. V dopise, jenž byl dne 30. 6. 1911 odeslán guvernérovi kolonie, si odesílatel stěžuje na chabou jazykovou vybavenost domorodých tlumočnicků. Ti dle slov autora často při převodu do němčiny zkreslovali sdělení tlumočených domorodců, anebo podávali německým úředníkům zcela odlišné informace. Zde je však třeba vysvětlit, jakou měli Němci představu o kvalitním přetlumočení. Zakládali si totiž na doslovném převodu jednotlivých vět a chybovost přisuzovali delším pasážím určeným k převodu. Jak se píše v uvedeném dopise, „řečník musí tvořit co nejkratší věty, aby jim tlumočnick dobře porozuměl“.

Plán obejít se bez tlumočnicka byl sice pochopitelný, ukázal se však jako běh na dlouhou trať. Jazykový problém se velmi podrobně projednával již na zasedání koloniální rady v roce 1894, kdy německý ministr obchodu, průmyslu a koloniálních záležitostí navrhl, aby správní úředníci byli školeni v domorodých jazycích a mohli následně kontrolovat své tlumočnický, zda se je nesaží oklamat. Shromáždění nakonec rozhodlo o založení orientálního semináře v Berlíně, kde bude probíhat

výuka jazyků a realii příslušných oblastí. Většina zúčastněných rovněž souhlasila s honorováním úředníků za jejich ochotu učit se domorodé jazyky. Na dobu studia v orientálním semináři jim měla být udělena placená dovolená. V korespondenci z dubna 1913 se pak píše o odměnách ve dvojnásobku – první náležela úředníkům se schopností „překládat nařízení a oznámení či vést jednoduchou konverzaci s domorodci o záležitostech každodenního života“, druhá sazba se vztahovala na kolonialisty, jejichž jazyková úroveň byla natolik vysoká, že se obešli zcela bez tlumočnických služeb.

Ještě více než na problém mezi jazyky naráželi Němci na specifika mezikulturní. V jednom z dopisů pro německého guvernéra odesílatel upozorňuje na těžkosti při komunikaci s Křováky, původními obyvateli jižní Afriky, neboť ti tehdy skoro vůbec nepřišli do styku s bělochy. Na pomoc byl přizván misionář Heinrich Vedder považovaný za jediného znalce křovácké kultury široko daleko. Ovládal i jejich jazyk, a tak se po setkání s náčelníkem dohodl na poskytování výuky němčiny a jazyka nama nejprve pro něj a později rovněž pro další příslušníky. V dnešní terminologii bychom tedy Veddera mohli

označit za mediátora, jenž slovy autora výše zmíněné korespondence „zvykal Křováky na civilizaci“. Za jednoho z nejvýznamnějších tlumočnicků německé koloniální nadvlády v Namibii je považován Ludwig Kleinschmidt zachycený na několika dobových fotografiích při tlumočení mezi německým guvernerem a náčelníkem kmene Herero.

Po první světové válce Jihozápadní Afrika sice přestala být německou kolonií, stala se ale až do roku 1990 součástí Jihoafrické unie. O nezávislosti země se začalo vyjednávat již v sedmdesátých letech minulého století a tlumočnicki se opět dostali do centra dění jakožto zprostředkovatelé multilaterální komunikace. Na svou práci v té době vzpomíná i současná ředitelka Namibijské vědecké společnosti Waltraut Fritzsche, která tlumočila mezi léty 1975–1977 na konferenci o základních bodech namibijské ústavy. Jednání probíhala v Turnhalle Building, kam byly nainstalovány tlumočnické kabiny a projevy simultánně zněly ve třech pracovních jazycích – afrikánštině, angličtině a němčině. Waltraut Fritzsche tehdy tlumočila ze dvou uvedených jazyků směrem do němčiny, přičemž se v kabině po celou dobu nacházela sama a vzhledem k délce projevů musela téměř nepřetržitě

Srpen 1895, podpis smlouvy mezi guvernerem Leutweinem a Samuelem Maharero, vzadu stojí opět tlumočnick Ludwig Kleinschmidt (Leutwein je dle mého názoru čtvrtý zprava, Maharero třetí).

Německý kostel ve Windhoeku.

tlumočit po dobu dvou až tří hodin. Věnovala se i soudnímu tlumočení, kdy zprostředkovávala bilaterální komunikaci mezi obžalovanými Němci a soudcem. Zde byly převáděné úseky sice kratší, zato prý ale velmi náročné z hlediska zachování tlumočnické etiky. Obžalovaní často tlumočnicki považovali za svou „zachránkyni“ a prosili ji, aby zkreslovala informace v jejich prospěch. Mnozí jí pak přisuzovali vinu či zásluhu na vyslechnutém rozsudku.

Nyní se tlumočnických služeb v Namibii využívá méně. Důvodem je pozice angličtiny jakožto jediného úředního jazyka, v němž se komunikuje ve všech oblastech života, převážně však na oficiální úrovni. V běžné komunikaci jednoznačně dominuje afrikánština, německy mluvící část populace svou mateřštinu používá

převážně v osobním styku, ve veřejné komunikaci většinou plynule přecházejí do afrikánštiny či angličtiny. Je tu však stále potřeba komunitního tlumočení, neboť mnozí domorodci jsou schopni se dorozumět pouze ve svém rodném jazyce, nemalou překážkou v komunikaci navíc představují kulturní odlišnosti. Mezinárodní organizace sice k některým projektům přizvou bilingvisty schopné zprostředkovat oboustrannou komunikaci, dle ředitele pobočky UNESCO ve Windhoeku Jean-Pierre Ilbouda se však stále většina jednání realizuje na globální úrovni, daleko od těch, jichž se cíle Agendy 2030 přímo týkají.

Velmi mě ale potěšilo, že místní univerzita UNAM poskytuje jednoleté translatologické kurzy pro studenty vyšších ročníků. Vyučuje se jak

odborný překlad, tak i téměř všechny druhy tlumočení. Konsekutivně se tlumočí převážně krátké pasáže, pro nácvik simultánního tlumočení zde bohužel nejsou k dispozici kabiny, a tak studenti trénují pouze šušotáž (bez šeptacího zařízení). Při tlumočení z listu vyučující důrazně upozorňuje na rozdíly mezi připraveným a reálným projevem řečníka v praxi, proto list slouží většinou jen pro domácí přípravu na konsekutivu v hodině. Teorii se věnuje pozornost pouze v překladu, vychází se zejména z teorie skoposu H. Vermeera a translatologické analýzy Ch. Nordové. Při rozhovoru jsem měla možnost krátce představit dílo Jiřího Levého, jenž ihned vzbudil u koordinátorky kurzů značný zájem.

O Namibii se říká, že je to takzvaná „Afrika pro začátečníky“, neboť se od většiny ostatních zemí tohoto kontinentu odlišuje poměrně vysokým životním standardem. Nehledě na danou skutečnost se však problematika vědeckého i praktického přístupu k translatologii neúprosně ztrácí mezi závažnějšími otázkami, jež je nutné v zemi řešit. Přitom Namibie, stejně tak jako řada jiných afrických zemí, skýtá obrovský výzkumný potenciál v bohatém spektru vědních disciplín, z něž by možná stálo za to věnovat více pozornosti právě translatologii, neboť porozumění jazykové je počátečním předpokladem k porozumění novým ideám a inovacím. A co teprve porozumění kulturní...

ELIZAVETA GETTA

studentka Ústavu translatologie, FF UK

Zdroje:

National Archives of Namibia, code: BKE, storage unit: 318, file: P.I.6 1 Personalakte: Dolmetscher der Bezirkshauptmannschaft 1896–1899

National Archives of Namibia, code: ZBU, storage unit: 0249, file: B.I.qu.2 Prämien für die Erlernung von Eingeborensprachen. Annahme von Dolmetschern. Specialia. 1900–1913

Domorodci z kmene Himba, mluvící jen svým jazykem.

Dely zve na výlet

Dva kratší výlety pro jakékoli počasí s krokoměrem (14 000 kroků)

29. Levý Hradec - Únětice - Suchdol

Vlakem z Masarykova nádraží dojedeme do stanice Roztoky-Žalov a namíříme přes železniční přejezd po silničce vpravo kolem vilek (vlevo zůstanou vlakové koleje) vzhůru k Levému Hradci. Jen stručně připomenou jeden z „jeronýmových“ pochodů s komentovanou návštěvou kostela sv. Klimenta, kde jsme vzdali hold sv. Jeronýmovi v černém klobouku na stropní fresce. Levý Hradec je původně ostrožné slovanské hradiště rodu Přemyslovců (možná tu měl své sídlo kníže Bořivoj) a v současnosti je národní kulturní památkou. Obec je čistoučká s pěknou návsi a pomníkem padlých, odtud se vydáme hledat ulici Přemyslovskou. Buď můžeme radostně kufrovat po Levém Hradci a obtěžovat místní, anebo z plácku u pomníku najít ulici Komenského a navázat na velkou ulici Přemyslovskou (mírně vzhůru, jezdí po ní autobus), jež pokračuje rovně ulicí U školky. Potom zahne doprava na polní cestu vedoucí do Únětic. Octneme se na malém kopečku, vlevo Hradčany a ovečky, vpravo Říp. Krajina je půvabně otevřená a pomíneme-li „šaltpáku“ vodojemu vlevo, zahlédneme špičku památkově chráněného únětického kostelíka Nanebevzetí Panny Marie, založeného ve 12. století, s líbezným hřbitovem. Dojdeme ke schůdkům, po nichž sejeme na silnici k modré značce do Suchdola. Projdeme vesnickou zastavbou kolem rybníka a kolem slepic, údolím únětického potoka až k soutoku s horoměřickým potokem pod Kozími hřbety. Tam náš pohled upoutá obrovská vrba (finalistka ankety „strom roku 2015“, vyhrál dub letní ...). Po rekonstruované mírně stoupající Kyzlíkové stezce dojdeme na vršíček. Můžeme zaběhnout vpravo a podívat se na barokní kapličku sv. Václava, nebo nakráčat do Starosuchdolské restaurace s vynikajícím únětickým pivem. Potom odneseme ztěžklé tělo na konečnou autobusu linky 147 (Výhledy) a ten nás dovede na Dejvickou.

30. Procházka od Výstaviště přes Tróju do Kobylis

Od Výstaviště (pro starší ročníky od Parku kultury a oddechu Julia Fučíka alias Juldafulda) se vydáme ke Stromovce cestou směřující k budově, co skrývá Maroldovo panorama bitvy u Lipan (vstoupit nejlépe s vnučaty), kde na ploše více než tisíc metrů čtverečních je slavná / neslavná bitva zachycena. Dílo zmoklo během povodní (2002), ale teď se skví v plné kráse. My budeme pokračovat ve směru šipky ZOO / TROJA vpravo k viaduktu. Po schodech vystoupáme k cyklolávce (spadla 2. 12. 2017, nyní nahrazena přívozem) s překvapivým nápisem „Cyklisto, veď kolo“ a vpravo-vlevo necháme pony školu i jezdeckou školu na Císařském ostrově. Před očima se nám naskytne nádherný pohled na památkově chráněnou vinici sv. Kláry a na drobnou barokní kapličku stojící na jejím vrcholu nad trojským zámekem. V ulici Pod Havránkou mineme příjemnou kavárničku Kavárničku a dále přes ulici se ocitneme na zelené značce, po níž půjdeme až do Kobylis. Mírně stoupající silnice vede podél tušeně honosných vil k „přírodním“ schodům, po nichž vystoupáme, a pokračujeme pak mezi poli a lesem k tzv. Velké skále (je součástí naučné stezky), přírodní památce vytvořené sedimentem v dávném moři. Jedná se o buližnickový skalní útvar, 40 metrů dlouhé mohutné těleso. Špatně se po něm chodí, protože klouže! Cesta vede dále lešikem (stále po zelené) ke stanici autobusů (Dunajecká). Přejdeme silnici k lesu, ten se ukáže být Čimickým a Ďábelským hájem. Těsně před vstupem zahlédneme malý hranolovitý pomník Rudé armády s nápisem k 30. výročí. A pak už budeme procházet parkově upraveným smíšeným lesem (duby, habry, sem tam modřín) s nesčítelným množstvím laviček, po pohodlné asfaltové cestě ke konečné zastávce Vozovna Kobylis. Po kolejích dolů dojdeme k útulné a dobré čínské restauraci Dong-hai, kde se posilíme a jako všimné se nám dostane sladkého kalíšku „šveškového vína“.

ZDRAVÍ / ZDRAVY DOŠLI / DOŠLY!

DELY SERRANO

tlumočnice, překladatelka,
čestná členka JTP a značkařka KČT

ToP

(tlumočení-překlad)

Číslo 129 ročník XXIX – 2018

podzim 2018

ToP (tlumočení-překlad)

Odborný bulletin Jednoty tlumočnicků
a překladatelů

Cena tohoto čísla 80 Kč

ISSN 1210-4159 (tištěná verze,
1990-2014)

ISSN 2336-8888 (elektronická verze
od 2015, platí i pro elektronický archiv
starších ročníků)

JTP je členem Mezinárodní federace
překladatelů FIT – Fédération
internationale des traducteurs,
organizace třídy „A“ uznané UNESCO.

šéfredaktor Petr Kautský

redakční rada Prof. PhDr. Ivana Čeňková,
CSc., Amalaine Diabová, Katarzyna
Filgasová, Ing. Miroslav Herold, CSc.,
PhDr. Milan Hrdlička, CSc., Mgr. Marie
Kopecká, Jindřich Mareš, PhDr. Andrej
Rády, Barbora Stejskalová, PhDr. Tomáš
Svoboda, Ph.D., Mgr. Alena Šourková,
Mgr. Andreas Weber.

redakce

JTP – ToP, Senovážné nám. 23,
110 00 Praha 1.

Telefon: 224 142 517. 224 142 312.

E-mail: jtp@jtpunion.org

www.jtpunion.org

Facebook: [jtp@jtpunion.org](https://www.facebook.com/jtp@jtpunion.org)

předplatné 2018 v ČR 200 Kč, v zahraničí
10 eur.

Zdarma členům JTP, ASKOT a řádným
členům České komory tlumočnicků
znakového jazyka.

Bankovní účet: 2800245144/2010

BIC: FIOBCZPPXX

IBAN: CZ5020100000002800245144

Registrace MK ČR 6198 TS: 7B B1.

Čtvrtletník. Vychází jen ve formátu PDF.

Uzávěrka tohoto čísla 10. 9. 2018.

Vydala © Jednota tlumočnicků

a překladatelů, IČ CZ002505676.

Za obsah článků odpovídají autoři. Texty
neprošly jazykovou úpravou. Příspěvky
se nehonorují. Příspěvky zde otištěné
nesmí být reprodukovány v žádné formě,
ani elektronickým či mechanickým
způsobem, včetně systémů pro ukládání
a vyhledávání informací, bez souhlasu
držitelů copyrightu. Citace z textů možno
přetisknout pouze s uvedením zdroje.

smos *k* CENTRUM

Senovážné nám. 23 a 22
mobil: +420 777 711 691

**centrum Prahy, kvalitní zázemí
kanceláře, sály, široká škála služeb
lékařské služby**